

Suomen elokuvakoulu

**Seurantaselvitys elokuva- ja televisiokoulutuksen kehityksestä
vuodesta 2000 ja kehittämisenäkymistä**

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:8

Lauri Törhönen

Suomen elokuvakoulu

**Seurantaselvitys elokuva- ja televisiokoulutuksen kehityksestä
vuodesta 2000 ja kehittämisenäkymistä**

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:8

Lauri Törhönen

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut>

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2007

ISBN 978-952-485-302-6 (nid./htf)

ISBN 978-952-485-303-3 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:8

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
26.1.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Elokuvaohjaaja Lauri Törhönen	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispvm 3.5.2006	Dnro 39/040/2006
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Seurantaselvitys elokuva- ja televisiokoulutuksen kehityksestä vuodesta 2000 ja kehittämisenäkymistä (Uppföljningsutredning om film- och televisionsutbildningens utveckling efter år 2000 och kommande utvecklingsperspektiv)		
Julkaisun osat Muistio		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Elokuvakoulutus Suomessa aloitettiin jo vuonna 1959 Kamerataiteen osastolla Taideteollisessa oppilaitoksessa. Esittävän kollektiivisen taiteen tekemistä opettava elokuvakoulu on koko historiansa ajan toiminut vieraassa ympäristössä osana muotoiluyliopistoa, yksilötaiteiden koulutuskulttuuria. Kulttuurieroista ja haluttomuudesta tunnustaa elokuvakoulutuksen korkeaa yksikköhintaa on seurannut pitkä, rakenteellinen resurssikonflikti, joka kärjistyi elokuvakoulutukselle välttämättömän LUME-keskuksen käyttöön-oton seurauksena.</p> <p>Ammattikorkeakouluverkon ja duaalimallin kehittyessä maan eri osiin perustettiin yliopistollisen elokuvakoulun lisäksi seitsemän AMK-elokuvakoulua. Kahdeksan (8) elokuvakoulua Suomen kokoisessa maassa on poikkeuksellinen ratkaisu: Tanskassa ja Norjassa on kansalliset elokuvakoulut, Ruotsissa on kansallinen elokuvakoulu ja toinen elokuvakoulu Göteborgin yliopiston taiteiden tiedekunnassa.</p> <p>AMK-elokuvakoulujen opiskelijapaikkamäärä on runsaasti ylimitoitettu suhteessa kansakunnan ja kielialueen kokoon, sekä elokuva- ja tv-alan työvoiman tarpeeseen. Tilanne uhkaa nopeasti kriisiytyä työvoimapolitiittiseksi ongelmaksi.</p> <p>OPM asetti 1999 toimikunnan, joka teki perusselvityksen korkeakoulutasoisen elokuvakoulutuksen kehitysnäkymistä. Toimikunnan suositusten mukaan koulutusta on koordinoitu ja kehitetty Suomen elokuvakoulut –konsortiossa. Työ on ollut esimerkillisen yksimielistä. Konsortiossa ei ole ajautunut kiistoihin yliopistollisen ja AMK-koulutuksen reviiireistä ym., vaan yhteistyöllä on voitu muodostaa yksimielinen kanta siitä, että suomalainen elokuvakoulutus vaatii kokonaisvaltaisen uudistuksen, jossa koulutusala on tarkasteltava kokonaisuutena, duaalimallin vaatimukset kuitenkin huomioiden.</p> <p>OPM on myös teettänyt toistuvia selvityksiä koskien TaiK:n elokuvakoulutusta, LUME-keskusta, taideyliopistojen yhteistyötä ja niiden rakenteiden uudistamista, suomalaista mediakoulutusta, ym. (Timo Esko, Riitta Väisänen-Lahti, Pentti Raittila, Turo Virtanen, ym.).</p> <p>Kaikkien selvitysten yhteisenä johtopäätöksenä voi pitää sitä, että suomalainen elokuvakoulutus vaatii valtakunnallisen, koulutusalakohtaisen kokonaisuudistuksen, joka em. selvitykset huomioon ottaen toteutetaan seuraavasti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Elokuvakoulutus määritetään viimeinkin omaksi koulutusalakseen. 2 Elokuvakoulutuksen järjestämiseksi perustetaan ”Suomen elokuvakoulu”, valtakunnallinen, täysin verkottunut elokuvakoulutusjärjestelmä. Suomen elokuvakoulu koostuu yliopistollisesta elokuvakoulusta, sekä AMK-elokuvakouluista. 3 Ammattikorkeakoulujen elokuva- ja mediakouluista muodostetaan yhteiset standardit määrittämällä alueellinen elokuvakoulujen verkko, joka vastaa BA-elokuvakoulutuksesta. Duaalimallista tehtyjä päätöksiä noudatetaan ja sovelletaan uudessakin rakenteessa, elokuvan oman koulutusalan periaatteiden mukaan. AMK-elokuvakoulujen asemaa alueellisinä kulttuuritoimijoina vahvistetaan. 4 Yliopistollinen elokuvakoulutus muutetaan valtakunnalliseksi MA-ohjelmaksi, johon opiskelijat valitaan avoimen valintaprosessin kautta. Työn ja resurssien nykyistä paremmalla jaolla tuetaan myös tutkimustoimintaa. 5 Yliopistollinen elokuvakoulutus voidaan järjestää taideyliopistossa tai muussa yhteydessä, mutta sillä on ehdottomasti oltava oma identiteetti, ja elokuvataiteesta ja –tuotannosta johdettu rakenne. Uudistus voi hyvin toteutua esim. Turo Virtasen B-mallin mukaisessa ratkaisussa, mikäli OPM päättää perustaa Helsingin taideyliopiston. 6 LUME-keskuksen tehtävä määritetään uudelleen elokuvakoulutuksen valtakunnallisena tukiyksikkönä, sen toiminta resursoidaan yhteiskäyttö ja laitekannan päivitystarpeet huomioiden, ja LUME toimii tukiresurssina Arabian kampuksen yliopisto- ja AMK-yksiköille. 7 OPM määrittää uudistusta toteuttamaan Elokuvakoulutuksen neuvottelukunnan, tai vastaavan elimen, jossa osapuolet ovat tasavertaisesti edustettuina, kuten Suomen elokuvakoulut –konsortiossa. 8 Suomen elokuvakoulu voidaan toteuttaa veronmaksajan elokuvakoulutukseen jo sijoittamalla resursseilla, mutta uudistus vaikuttaa yksikköhin- toihin ja oppilaspaiikkojen lukumääriin, sekä yliopistossa että AMK:issa. 		
Avainsanat elokuvakoulutus, oma koulutusala, Suomen elokuvakoulu, yksikköhinta, erkoistuminen, alueellinen tasavertaisuus		
Muut tiedot		
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:8		ISSN 1458-8102
Kokonaissivumäärä 56		ISBN 978-952-485-302-6 (nid.) 978-952-485-303-3 (PDF)
Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
26.1.2007

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Filmregissör Lauri Törhönen	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
	Datum för tillsättande av 3.5.2006	Dnro 39/040/2006
Publikationens delar Promemoria + bilaga Uppföljningsutredning om film- och televisionsutbildningens utveckling efter år 2000 och kommande utvecklingsperspektiv (Seurantaselvitys elokuva- ja televisiokoulutuksen kehityksestä vuodesta 2000 ja kehittämisnäkömystä)		
Publikationens delar promemoria		
Sammandrag Filmutbildningen i Finland inleddes redan på 1950-talet på avdelningen för kamerakonst vid Konstindustriella läroverket. Filmskolan, som ger undervisning i kollektiv scenkonst, har under hela sin historia varit verksam i en främmande miljö som en del av ett universitet inriktat på formgivning, i en utbildningskultur för individuella konstater. Kulturskillnader och en ovilja att erkänna det höga priset per enhet i filmutbildningen har lett till en långvarig, strukturell resurskonflikt som tillspetsades då det för filmutbildningen nödvändiga LUME-centret togs i bruk. När nätet av yrkeshögskolor och dualmodellen utvecklades i olika delar av landet inrättades parallellt med filmskolan på universitetsnivå sju filmskolor på yrkeshögskolenivå. Åtta (8) filmskolor i ett land av Finlands storlek är en exceptionell lösning: Danmark och Norge har nationella filmskolor, Sverige har en nationell filmskola och en annan filmskola vid konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet. Antalet studieplatser vid YH-filmskolorna är rejält överdimensionerat i förhållande till nationens och språkområdets storlek samt med tanke på arbetskraftsbehovet inom film- och tv-branschen. Situationen hotar att snabbt utvecklas till en arbetskraftspolitisk kris. År 1999 tillsatte UVM en kommission som gjorde en grundläggande utredning av utvecklingsperspektiven inom filmutbildningen på högskolenivå. I enlighet med kommissionens rekommendationer har utbildningen samordnats och utvecklats i konsortiet Finlands filmskolor. Arbetet har skett i en föredömligt enig anda. Inom konsortiet har man inte tvistat om universitetsutbildningens och yrkeshögskoleutbildningens revir eller dylikt, utan har genom samarbete kunnat nå fram till en enhällig ståndpunkt om att den finländska filmutbildningen kräver en helhetsreform där utbildningsområdet bör granskas som en helhet, dock med beaktande av de krav som dualmodellen ställer. UVM har också låtit göra återkommande utredningar om filmutbildningen vid Konstindustriella högskolan, LUME-centret, samarbetet mellan konstuniversiteten och en reform av deras uppbyggnad, den finländska medieutbildningen, m.m. (Timo Esko, Riitta Väisänen-Lahti, Pentti Raittila, Turo Virtanen, m.fl.). Den gemensamma slutledningen i alla utredningar kan anses vara att den finländska filmutbildningen fordrar en riksomfattande helhetsreform. Med beaktande av ovannämnda utredningar skall utbildningsområdet reformeras på följande sätt: <ol style="list-style-type: none"> 1 Filmutbildningen definieras äntligen som ett eget utbildningsområde. 2 I syfte att organisera filmutbildningen inrättas "Finlands filmskola", ett riksomfattande filmutbildningssystem som helt arbetar enligt nätverksprincipen. Finlands filmskola består av filmskolan på universitetsnivå samt av YH-filmskolorna. 3 Yrkeshögskolornas film- och medieskolor skapar gemensamma standarder genom att man slår fast ett regionalt nätverk av filmskolor som svarar för BA-filmutbildningen. De beslut som fattats om dualmodellen iakttas och tillämpas även i den nya strukturen, i enlighet med principerna för ett eget utbildningsområde för filmen. YH-filmskolornas ställning som regionala kulturaktörer förstärks. 4 Filmutbildningen på universitetsnivå blir ett riksomfattande MA-program, till vilka de studerande väljs via en öppen antagningsprocess. Genom en bättre arbets- och resursfördelning än tidigare stöds också forskningsverksamheten. 5 Universitetsutbildning i film kan ordnas i ett konstuniversitet eller i något annat sammanhang, med den bör absolut ha en egen identitet och en struktur härledd från filmkonsten och filmproduktionen. Reformen kan väl förverkligas i en lösning enligt exempelvis Turo Virtanens B-modell, om UVM beslutar att inrätta Helsingfors konstuniversitet. 6 LUME-centrets uppgift formuleras på nytt; det är en riksomfattande stödenhet för filmutbildning, dess verksamhet anvisas resurser med beaktande av möjligheterna till sambruk och behoven av förnyad utrustning, och LUME fungerar som stödresurs för universitets- och YH-enheterna på kampus i Arabia. 7 UVM slår fast att reformen skall genomföras av en delegation för filmutbildning, eller ett motsvarande organ, där parterna är jämlikt representerade, såsom i konsortiet Finlands filmskolor. 8 Finlands filmskola kan genomföras med de resurser som skattebetalarna redan investerar i filmutbildning, men reformen påverkar priserna per enhet och antalet elevplatser såväl i universitetet som i yrkeshögskolorna. 		
Nyckelord filmutbildning, eget utbildningsområde, Finlands filmskola, pris per enhet, specialisering, regional jämlikhet		
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:8		ISSN 1458-8102
		ISBN 978-952-485-302-6 (htf.) 978-952-485-303-3 (PDF)
Sidoantal 56	Språk finska	Pris
Distribution Universitetstryckeriet		Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstryckeriet		Förlag Undervisningsministeriet

Description

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
26.1.2007

Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Film director Lauri Törhänen	Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
	Contracted by Ministry of Education	
	Committee appointed on 3.5.2006	Dnro 39/040/2006
Name of publication The Finnish Film School		
Parts Memorandum		
Abstract		
<p>Film education in Finland dates back to 1959 when it began at the photography department of the Institute of Industrial Arts. Throughout its history, the school giving training in the collective art of cinema has always worked in an alien environment, as part of the University of Art and Design. The dissimilar cultures in these art forms and the reluctance to recognise the high unit cost of film education gave rise to a long conflict over resources, which came to a head after the opening of the LUME Centre, which is indispensable to film education.</p> <p>With the development of the polytechnics and the resulting dual model, altogether seven polytechnic film schools were established. Eight film schools in a country of Finland's size is an exceptional solution: Denmark and Norway each has one national film school, Sweden has a national film school and another in the Gothenburg University.</p> <p>The intakes in the polytechnic film schools are by far oversized in relation to the size of the country and the language area, as well as in relation to the needs of the film and TV industries. The situation is rapidly becoming a labour policy problem.</p> <p>In 1999, the Ministry of Education set up a committee to look into the development of higher education in the film field. Subsequently the education has been coordinated and developed within a Finnish film schools consortium, as recommended by the committee. The consortium has been remarkably unanimous in its work. Not caught up in territorial disputes over university and polytechnic education, it has been able to agree on the need for an overall reform of film education in Finland, with focus on the film field as a whole and with due attention to the dual model of education.</p> <p>The Ministry of Education has commissioned a number of reviews concerning university film education, the LUME Centre, cooperation between art academies and their structural reform, media education in Finland, etc. All these share the view that a national reform is needed along the following lines:</p> <ol style="list-style-type: none">1 Film education is finally considered a field of education in itself.2 A "Finnish Film School" is established: a national fully networked structure for film education, comprising a university-level and several and polytechnic-level film schools.3 A network of regional film schools responsible for BA level film education is set up in order establish common standards for polytechnic film and media education. The principles of the dual model are applied in the new system. The polytechnics will be given a stronger status as cultural actors in their regions.4 University film education is developed into a national MA programme to which students are admitted through an open selection process. A better division of work and resources will also support research in the field.5 University film education can be given in a separate art academy or in some other context, but it must have an identity of its own and a structure derived from the film art and film production. One possible form could be a Helsinki Art University, as proposed in a committee report.6 The mission of the LUME centre will be redefined as a national support unit, its resources are quantified in view of the national use and the need to update equipment.7 The Ministry of Education appoints an advisory body, with equal representation of the parties concerned, to implement the reform.8 The Finnish film school can be realised with the resources already invested in film education, but the reform will influence unit costs and intakes both in the university and polytechnics.		
Other information		
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2007:8		ISSN 1458-8102
		ISBN 978-952-485-302-6 (pbk.) 978-952-485-303-6 (PDF)
Number of pages 56	Language Finnish	Price
		Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education

Sisältö

Selvityksen ja ehdotuksen perusväittäjä	8
Tiivistelmä	9
1 Korkeakoulutasoisen elokuvakoulutuksen oikeutus	10
1.1 Historia – ja menneisyyden perintö	10
1.1.1 Elokuvakoulun lyhyt historia	10
1.1.2 Alussa oli – Lenin	11
1.1.3 Eurooppalainen koulutuskonsepti	12
1.2 Elokuvakoulu Suomessa oli Euroopan etujoukoissa	12
1.2.1 Suomalaisen elokuvakoulutuksen alkuaineet	13
1.2.2 Kamerataiteen osaston perustaminen	13
1.2.3 Erillisen elokuvayliopiston aika oli – ja meni	14
2 Elokuvakoulutuksen resurssit	15
2.1 Elokuvaopiskelun yksikköhinta on tunnustettava	15
2.1.1 Elokuvanteko on kalleinta koulutusta	16
2.1.2 Resurssirealiteetit	16
3 Elokuva koulutusalan	18
3.1 Elokuvakoulutus on ensisijaisesti taitelijaksi koulutusta	18
3.1.1 Mitä elokuvakoulutus on	19
3.1.2 Akateemisuus taidekoulutuksessa	20
3.2 Yliopistolla on oltava rooli	21
3.2.1 Yliopiston valtakunnallinen tehtävä	22
3.2.2 AMK:t ja elokuvakoulutuksen yksikköhinta	22
3.2.3 Vuoden 2000 työryhmä ja Suomen Elokuvakoulut -konsortio	24
3.3 LUME on mittava valtakunnallinen koulutuspotentiaali	26
3.3.1 LUME – elokuvakoulun studiot	26
3.3.2 LUME:n valtakunnallinen funktio	28
4 Elokuvakoulutus osana yliopistolaitoksen kehittämistä	29
4.1 Yliopistollisen elokuvakoulutuksen sijoittaminen oikein	29
4.1.1 Elokuvakoulu Taideteollisessa korkeakoulussa	30
4.1.2 Elokuvakoulu taiteiden yliopistossa	30

5	Valtakunnallinen elokuvakoulutusprojekti	32
5.1	Perusteesi – uudistus toteutetaan nykyisin resurssein	32
5.1.1	<i>Alueelliset näkökannat on huomioitava</i>	32
5.1.2	<i>Suomen elokuvakoulut -konsortio on tehnyt arvokkaan perustyn</i>	33
5.1.3	<i>Elokuvakoulu – elokuvakoulujen verkko</i>	34
5.1.4	<i>Työnjako ja yhteistyö ammattikorkeakouluissa</i>	35
5.1.5	<i>Kulttuuriset olosuhteet</i>	35
5.1.6	<i>LUME-keskus koulutuksen tukiyksiköksi</i>	36
5.2	Erityisestä yleiseksi	37
5.2.1	<i>Tarjolla edustava pilottihanke</i>	37
6	Toimenpiteet ”Suomen elokuvakoulun” toteuttamiseksi	39
6.1	Tiivistelmä toimenpiteistä	39
6.1.1	<i>Elokuvataidelukioiden verkko</i>	40
6.1.2	<i>Ammattikorkeakoulu – BA-elokuvakoulu</i>	40
6.1.3	<i>Ammattikorkeakoulu – alueellinen elokuvakoulu</i>	41
6.1.4	<i>Taideyliopiston MA-elokuvakoulutus</i>	42
6.1.5	<i>Tutkimus ja jatkokoulutus</i>	43
6.1.6	<i>Yhteismitallisuus ja standardit</i>	44
6.1.7	<i>Suomen elokuvakoulu</i>	45
6.1.8	<i>Lihaa leikkaamalla, laadusta tinkimättä</i>	46
6.1.9	<i>Erikoistuminen</i>	47
6.1.10	<i>Konsortio elokuvakoulutuksen neuvottelukunnaksi</i>	48
7	Uudistusehdotuksen tiivistelmä	49
	Suomen koulutusjärjestelmä	51
	Case Study 1.	
	Nimikkeet ja sisällöt ammattikorkeakouluissa	52
	Case Study 2.	
	Pyramidi-malli; Elokuvakoulutuksen kaavamainen esitys	53
	Case Study 3.	
	Peter von Bagh ja elokuvan historia	54
	Case Study 4.	
	Elokuvakoulutuksen yhteinen resurssiyksikkö	56

Selvityksen ja ehdotuksen perusväittäämä

Suomalaisen korkeakoulutasoisen elokuvakoulutuksen on pystyttävä vastaamaan Suomen elokuva- ja tv-alan todelliseen työvoimatarpeeseen, elokuvataiteen ja kansallisen elokuvakulttuurin edistämiseen, sekä ennen kaikkea elokuvakoulutukseen hyväksytyille lahjakkaille nuorille annettuihin lupauksiin.

Nämä välttämättömät tehtävät on pikaisesti järjestettävissä eurooppalaisen mittapuunkin mukaan ensiluokkaisella tavalla ja uudistus voidaan toteuttaa sillä resurssitasolla, jonka yhteiskunta on elokuva- ja tv-koulutukseen jo osoittanut.

Kokonaisuudistus edellyttää, että elokuvakoulutusta rohjetaan vihdoinkin tarkastella valtakunnallisena kokonaisuutena – erillisenä, itsenäisenä koulutusalaana sen omista lähtökohdista – ja että myös elokuvakulttuurista saatava sisällöllinen, aineellinen, kulttuurinen ja yhteisöllinen hyöty käytetään uudistuksen hyväksi.

Tehtävästä suoriutumiseksi elokuvakoulutukselle ei tarvitse enää perustaa omaa akateemista yksikköä, vaan yliopisto- ja korkeakoululaitosta rationalisoitaessa elokuvan koulutusala voidaan järjestää osana valtakunnallista akateemista taidekoulutusta, tarkoitukseensa ja tehtävänsä sovitetulla omalla identiteetillä artikuloituna autonomisena koulutusyksikkönä.

Tiivistelmä

Suomessa on taiteiden ammattikoulutus yliopistotasolle asti pääsääntöisesti erinomaisesti järjestetty. Poikkeuksen muodostaa elokuvakoulutus. Elokuva- ja mediakoulutusta annetaan seitsemässä (7) ammattikorkeakoulussa ja yhdessä taideyliopistossa. Pian 50 vuoden toiminnan jälkeen elokuvakoulutus on valtakunnallisesti ja kokonaisvaltaisesti yhä organisoimatta.

Elokuvaa ei edelleenkään ole määritetty omaksi koulutusalaaksi. Mikäli elokuvakoulutusta halutaan kehittää – tai edes jatkaa! – elokuvalla on välittömästi määritettävä oma koulutusala, sen omista lähtökohdista.

Kahdeksaan alueellisesti erilliseen korkeakouluyksikköön hajautettu elokuvakoulutus on kokonaisvolyymiltaan täysin suhteeton verrattuna valtakunnan ja kielialueen kokoon, sekä ammattikunnan luonnolliseen uusiutumistarpeeseen. Vaikka veronmaksaja on sijoittanut elokuvakoulutukseen sen oikein järjestämiseksi aivan riittävästi resursseja, koulutuksen hajanaisuus ja kokonaisuuden organisoimattomuus on johtanut dramaattisesti ylisuureen opiskelijamäärään, ja tästä aiheutuneen liian alhaisen yksikköhinnan vuoksi tehottomuuteen.

Toisaalta, alueellisesti sijoittuneet AMK:t ovat erittäin vireitä paikallisia toimijoita, jotka ovat houkuttelleet elokuvan pariin uusia lahjakkaita nuoria valtakunnan eri kolkissa. Tämä on merkittävä lisäarvo elokuvataiteelle, ja se tulee uudistuksen jälkeenkin säilyttää. AMK:jen elokuvakouluille tuleekin osana uudistusta ennakkoluulottomasti määritellä konsepti, jolla ne edelleen vahvistavat paikallisen kulttuuritoimijan roolejaan.

Elokuvakoulutus vaatii kokonaisvaltaisen uudistuksen. Elokuvaa on ajateltava valtakunnallisena koulutuskokonaisuutena, joka muodostuu alueellisista, erikoistuneista tai profiloituneista AMK-elokuvakouluista, ja yliopistollisesta elokuvakoulutuksesta, joka voidaan sijoittaa OPM:n *Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet* -uusimisohjelman toteutuksen osana sille parhaiten sopivaan ympäristöön, esimerkiksi itsenäisenä yksikkönä taiteiden yliopistoon, mikäli sellainen päätetään perustaa.

Suomen elokuvakoulu toteutetaan kehittämällä ja profiloimalla nykyisistä koulutusyksiköistä verkottunut, valtakunnallinen, kokonaisvaltainen koulutusjärjestelmä, joka perustuu erikoistumiseen, työnjakoon, yhteistyöhön ja uusimpaan tekniikkaan. Vaikka uudistuksessa AMK:t vastaavatkin BA-tasosta ja yliopisto MA-tasosta, uudistus voidaan suorittaa kunnioittamalla dualimallista jo tehtyjä ja tehtäviä päätöksiä.

Suomen elokuvakoulu voidaan toteuttaa yhteiskunnan elokuvakoulutukseen jo sijoittamalla kokonaisresursseilla, mutta uudistus vaikuttaa opiskelijapaikan yksikköhintaan, kaikissa koulutusyksiköissä. Uudistuksella myös vältetään uhkaamassa oleva määrällisesti runsas ylikoulutus.

1 Korkeakoulutasoisen elokuvakoulutuksen oikeutus

Elokuva on oma, muista taiteista erillinen taiteenala. Klassisen määritelmän mukaan elokuva on nuorin taiteista. Tästä johtuu luonnollisesti se, että elokuvakoulutus on kansainvälisestikin joutunut hakemaan oikeutustaan olosuhteissa, joissa muiden taiteenalojen koulutukset ovat vakiinnuttaneet asemansa, myös akateemisena koulutuksena.

Elokuvakoulutuksen ja siitä juontuvan tutkimuksen turvaamiseksi elokuvalla on taattava muiden taiteiden kanssa yhdenvertaiset koulutusolosuhteet. Elokuvakoulutus on artikuloitava omaksi koulutusalakseen, myös Suomessa.

1.1 Historia – ja menneisyyden perintö

Musiikkia, kuvanveistoa ja maalaustaidetta on opetettu taideakatemoissa satoja tai tuhansia vuosia. Taideopetuksella onkin oma vahva kulttuurinsa ja se on aina uudistunut ja kehittynyt yhteiskunnan ja ihmiskunnan kehittyessä omilla ehdoillaan.

Elokuva on taiteista teknisin. Vasta teollinen vallankumous teki elokuvan mahdolliseksi. Tekninen vallankumous on jatkunut koko elokuvan olemassaolon ajan, ja jatkuu tulevaisuudessakin. Elokuvan tekeminen on kallista taidetta, mutta katsojille elokuva on massojen kulttuuria. Katsomisen yksikköhinta on halpa, tekemisen yksikköhinta vain on kallis.

Kallis hinta on elokuvan tekemisen ja myös elokuvakoulutuksen reunaehto, vakio, fakta, joka on hyväksyttävä. Vaihtoehto on vain lopettaa elokuvien tekeminen ja elokuvan tekemiseen kouluttaminen, siis luovuttaa elokuva-ala muille.

1.1.1 Elokuvakoulun lyhyt historia

Kun Suomeen ryhdyttiin perustamaan elokuvakoulutusta, elokuvaa kutsuttiin ”seitsemänneksi taiteeksi”. Määre kertoo, että vielä 1950-luvulla elokuva oli ”uusi” taidemuoto. ”Oikean kulttuurin” edustajien mielestä elokuva oli häirikkö taiteiden joukossa, taskuvaras, joka varasti muilta taiteilta niiden parhaita taitoja ja muodosti niistä kokonaisuuden, joka brutaalilla teknikalla vangittiin selluloidille ja banaalilla mekaanisella tavalla levitettiin massojen elämyksiksi.

Kun elokuva oli vasta valloittamassa paikkaansa taiteena, oli rohkeaa ja kauaskantoista ymmärtää, että elokuva ei koskaan enää menisi pois, vaan olisi muuttava maailman perusteellisesti ja lopullisesti.

Ilmiö on sama, jonka me olemme hyvin rajuna ja kaikkea kulttuuriakin mullistavana kokeneet, kun puhelin ei ole enää johdolla sidottuna kiinni kodin tai työpaikan seinään, tai internetin muuttaessa ympärillämme kaiken.

Perusoivalluksesta oli lyhyt matka siihen ymmärrykseen, että myös elokuvan ammatteihin voi ja täytyy voida systemaattisesti kouluttaa nuoria – antaa heille paremmat lähtökohdat elokuvataiteen tekemiselle kuin oli niillä, jotka pioneereina olivat filmikameran ja elokuvaprojektorin keksimisen jälkeen tallanneet tietä kartoittamattomaan maahan.

Systemaattisella, oikein järjestetyllä koulutuksella voidaan parantaa elokuvien teknistä ja taiteellista laatua ja siten vaikuttaa elokuvakulttuurin ja -bisneksen kehittymiseen, myös kansallisista ja itsekkäistä poliittisista lähtökohdista.

1.1.2 Alussa oli – Lenin

On enemmänkin kuin historian sattumaa, että Amerikasta tuli elokuvan kotimaa ja Neuvostoliitosta elokuvakoulutuksen kehto. Elokuvan tekemisen ja levittämisen haltuunotto sellaisella tavalla kuin Hollywood on sen tehnyt, on vaatinut koko joukon pioneerihenkeä, yritystä ja erehdystä – ikään kuin vastakohtana järjestäytyneelle ammattikoulutukselle.

Bolshevikit Venäjällä ensimmäisinä ymmärsivät elokuvan merkityksen propagandavälineenä. Heillä oli kiire nopeasti ulottaa sanomansa yli laajan maan. Esittämällä propagandaelokuvia tuhansin kopioin kulttuuritaloissa, entisissä kirkoissa ja jopa tarkoitusta varten rakennetuissa kinojunissa, bolshevistinen sanoma ulottui ”homogenisoidussa” muodossa yli venäjän. Vallankumous otti käyttöönsä uusimman mediateknologian.

Edistyneinkään teknologia ei milloinkaan riitä, kamera ei elokuvaa tee, ei tehnyt silloin eikä tee nyt. Propagandajärjestelmä ei voinut toimia pelkillä projektoreilla. Tarvittiin ”sisällön tuottajia”, elokuvantekijöitä.

Koska kyse oli vakavasta yrityksestä ottaa haltuun koko maailma, ei ollut vaikeaa ymmärtää että myös tekijöiden koulutus tuli järjestää tavalla, joka tuotti tarvittavan määrän elokuvantekijöitä, ja tuotti sellaisia elokuvantekijöitä, joiden elokuvia ne joiden mielipiteitä haluttiin muokata, jaksoivat myös katsoa.

Tarvittiin parempia elokuvia. Tätä kutsutaan laaduksi. Taiteellinen laatu kaikissa taiteissa aina vaatii kasvualustakseen yksilön poikkeuksellisen lahjakkuuden, jolle suodaan mahdollisuudet kehittyä ja kasvaa.

Taiteen tekemiseen ei edelleenkään tarvita lisenssiä, kuten lääkärinammatin harjoittamiseen tai sillan konstruointiin. Edelleenkin lahjakas henkilö voi kehittyä elokuvan tai tv-ohjelman taiteellisesti vastaaviin ammatteihin lahjakkuuden, ahkeruuden, sisun ja hyvän onnen avulla tai niiden yhdistelmällä. Siitä huolimatta jo aikoja on tunnustettu – jopa Amerikassa – että myös elokuvantekijöiksi voidaan kouluttaa, kuten kaikkiin muihinkin ammatteihin koulutetaan. Leninin päätöksellä ensimmäinen elokuvakoulu perustettiin Petrogradiin keväällä 1919.

1.1.3 Eurooppalainen koulutuskonsepti

Maailmansotien välisenä aikana koulutusta viriteltiin sekä elokuvateollisuuden tarpeista lähtien, että myös hyvinkin filosofisista lähtökohdista, useissa Euroopan maissa.

Italiaan perustettiin hyvin varustettu elokuvakoulu 1932, Mussolinin aikana. Elokuva-koulun perustamisen erityislaatuisuudesta kertoo se, että vaikka koulu oli valtion elokuvakoulu, sitä ei uskallettu perustaa valtion budjettivaroin, vaan rahoitukseen käytettiin Venetsian kasinon voittoja. Jo koulun nimi kertoo filosofiasta jolla se perustettiin: *Centro Sperimentale*.

Elokuvakoulu oli ja on siis paikka joka on perustettu suomaan nuorille mahdollisuus kokeilla – ja epäonnistua myös! – suojatuissa olosuhteissa ja siten kasvaa taiteilijoina oikeiksi elokuvantekijöiksi.

Suomessakin järjestettiin jonkinlaista elokuvakoulutusta. Koulutus oli yksityistä ja tapahtui silloisen studiojärjestelmän suojissa. Lahjakkaista apulaisohjaajista koulutettiin ohjaajia ja avustajista elokuvanäyttelijöitä.

Paradoksaalisesti, toisen maailmansodan jälkeen Euroopan jouduttua vuosikymmeniksi halki maanosan kulkevan kulttuurisesti keinotekoisen rautaesiripun jakamana kahdeksi vastakkaiseksi poliittiseksi leiriksi, elokuvakoulutus alkoi vasta järjestelmällisesti kehittyä.

Näin tapahtui luonnollisesti sen vuoksi, että sosialistiset valtiot kopioivat Neuvostoliitosta elokuvakoulutuksen.

Sosialistimaissa valtio sijoitti mittavia summia kulttuuriin ja kulttuuriin koulutukseen. Studiojärjestelmät olivat valtakunnallisia instituutioita joissa elokuvan tekemisen kulttuuri kasvoi ja voi hyvin. Koska studiojärjestelmä tarvitsi työvoimaa, elokuvakoulutkin voivat hyvin ja niiden yhteistyö kansallisen elokuvateollisuuden kanssa oli kaksisuuntaista ja hedelmällistä.

Lahjakkaina elokuvakouluun hyväksytyille ja hyvin kalliisti koulutetuille taattiin myös elinikäinen työpaikka kansallisessa elokuvateollisuudessa. Tämä tietenkin johti myös vääristymiin. Tuottavuudelle (*taiteessa s.o. ahkeruudelle*) ei aina ollut vaatimuksia, ei yleensä myöskään ns. box office -menestykselle (*box office* on ammattitermi, joka tarkoittaa elokuvan kaupallista menestystä).

Toisaalta hyvä koulutusjärjestelmä tuotti elokuvan historiaan jääviä loistavia taiteellisia menestystarinoita (Miklós Jancsó, Jiri Menzel, Milos Forman, Roman Polanski, Andrey Tarkovski ym.), joiden elokuvat olivat koko maailmassa menestyksiä – ja myös muuttivat maailmaa.

Rautaesiripun takana järjestelmä toimikin loistavasti jo ennen kuin Länsi-Euroopassa edes oivallettiin, että elokuvan tekemistä voi opettaa kuten mitä tahansa muutakin taidetta tai ammattia.

1.2 Elokuvakoulu Suomessa oli Euroopan etujoukoissa

Suomalainen elokuvakoulutus aloitettiin ensimmäisten joukossa Länsi-Euroopassa. Olimme vuosikymmeniä edellä muita pohjoismaita.

Sittemmin ainutlaatuinen mahdollisuus pysyä elokuvakoulutuksen kärjessä on hukattu – ja sen mukana ehkäpä mittava kansallinen kulttuuripääoma.

Tässä voi vain kateellisena viitata ”Tanskan ihmeeseen”: ensin perustettiin elokuvakoulu ja resursoitiin se huipputasolle, sitten elvytettiin isolla pääomalla kansallinen elokuvateollisuus – tuloksena runsaasti tuontivaluuttaa jauhava, maailmankuulu ja toistuvasti palkittu kulttuurikone.

1.2.1 Suomalaisen elokuvakoulutuksen alkuaineet

Valmius elokuvakoulutuksen käynnistämiseen Suomessa kypsyi 50-luvulla. Tarvittiin idea-rikas henkilö, jolla oli hyvät yhteiskuntasuhteet ja hänelle oikeat olosuhteet. Hiukan yksinkertaistaen, oikea henkilö oli kemian maisteri Raimo Hallama, Helsingin Yliopiston kuvailaitoksen johtaja. Hallaman alkuperäinen suunnitelma lienee ollut perustaa ”kamerataiteen” koulutus Helsingin Yliopistoon, mutta tieteellinen yliopisto vieroksui suunnitelmaa taidekouluksi.

Jatkosodan aikana Hallama oli palvellut Mikkeliissä vänrikkinä päämajan tiedusteluosastolla. Hän oli se henkilö joka vastoin esimiesten määräyksiä organisoi Hitlerin ja Mannerheimin kahdenkeskisen lounaskeskustelun nauhoittamisen 4.6.1942 junassa Immolan seisakkeella, Hitlerin lennähdettyä Suomeen juhlistamaan marsalkan 75-vuotispäivää.

Edelleen yksinkertaistaen: Hallamalla oli siviilikoulutus elokuvan märkään puoleen (kemian) ja sotilaskoulutus äänen taltiointiin, hän oli johtajana akateemisessa kuvailaitoksessa, joka kuitenkin ei tuottanut koulutusta vaan tukipalveluja tiedeyhteisön käyttöön. Hän oli hyvin perehtynyt Prahan kuuluisan 1946 perustetun elokuvakoulun FAMU:n toimintaperiaatteisiin, ja tunsikin henkilökohtaisesti Taideteollisen oppilaitoksen rehtorin, arkkitehti Markus Visannin.

Nyt voi sanoa että elokuvakoulutuksen perustaminen Suomeen oli myöhemmin urallaan KTM:ssä teollisuusneuvoksenakin työskennelleen Raimo Hallaman todellinen elämäntyö.

1.2.2 Kamerataiteen osaston perustaminen

Elokuvakoulutus perustettiin vuonna 1959 Taideteolliseen oppilaitokseen, nimellä Kamerataiteen osasto. Osasto sisälsi elokuvan ja valokuvan koulutuksen, jotka ovat myöhemmin eriytyneet omiksi osastoikseen. Elokuvakoulutuksen ”*spin offina*” syntyi myös ydin sille, josta myöhemmin tuli TaiK:n Medialaboratorio-osasto.

Alkuvuosina Kamerataiteen osaston osuus Taideteollisen oppilaitoksen koko budjetista oli luokkaa 35 %. Jälkeenpäin voi todeta, että silloin se myös oli oikealla tasolla suhteutettuna osaston koulutustehtäviin ja kulttuuri- ja tulevaisuusvaikutuksiin.

Myöhemmin vuosikymmeniä jatkuneet, pääosin resurssien puutteeseen ja sen seurausvaikutuksiin liittyvät erimielisyydet alkoivat kuitenkin jo hyvin pian Kamerataiteen osaston perustamisen jälkeen ja muuttuivat rakenteelliseksi osaksi Suomen kansallisen elokuvakoulun (Kamerataiteen osasto / Elokuva- ja tv-linja / Elokuvataiteen laitos / Elokuvataiteen osasto / Elokuvataiteen ja lavastustaiteen osasto) olemassaoloa.

Kiittäen voin todeta että kemian maisteri Raimo Hallama oli näkijä Länsi-Euroopan etujoukossa. Rautaesiripun tällä puolella elokuvakouluja alkoi varsinaisesti syntyä vasta 1960-luvulla ja sen jälkeen. Pohjoismaissa Suomi oli ensimmäinen, ja Norjaan elokuvakoulu perustettiin vasta 1996.

Suomen geopoliittinen asema lienee myös vaikuttanut Hallaman projektiin. ”Suomettumisen” aikaiset tiiviit kulttuurisuhteet Itä-Eurooppaan eivät voineet olla vaikuttamatta

asenteisiin myöskään elokuvakoulutuksen suhteen, niin näkyvä funktio useiden sosialistimaiden elokuvakouluilla oli maiden kansallisessa kulttuurielämässä.

Tuohon aikaan Helsinki myös oli Pariisin jälkeen koko Euroopassa merkittävä elokuvakulttuurikaupunki, jossa saattoi yhtä aikaa nähdä amerikkalaisia westernejä, ranskalaisia uuden aallon elokuvia, skandinaavisia taide-elokuvia ja koko sosialistisen maailman parhaita elokuvia, joiden tekijät olivat järjestelmällisesti saaneet oppinsa kotimaidensa kansallisissa elokuvakouluissa.

Raimo Hallaman tavoite, asiallisten olosuhteiden vaatiminen kansalliselle elokuvakoulutukselle suomalaisen elokuvatuotannon taiteellisen pääoman kasvattamiseksi ja sen kilpailukyvyn turvaamiseksi, on nyt yhtä ajankohtainen ja oikeutettu kuin silloin. Hallaman aloittama prosessi onkin edelleen kesken.

Raha- ja oppiriidoista johtuneet ensimmäiset yritykset elokuvakoulutuksen eriyttämiseksi Taideteollisesta oppilaitoksesta tapahtuivat jo 1960-luvulla ja oman elokuva-akatemian perustamista on sen jälkeen turhaan yritetty kaikilla vuosikymmenillä.

Erimielisyydet elokuvakoulutuksen resurssitasosta ovat rakenteellisia, siksi ne on vihdoin korjattava – oikeisemalla rakenteita.

1.2.3 Erillisen elokuvayliopiston aika oli – ja meni

Vuosikymmeniä Taideteollisen korkeakoulun Kamerataiteen ja Elokuvataiteen osaston osastonjohtajat haikailivat itsenäisen elokuva-akatemian perustamista. Se olisi merkinnyt uutta korkeakouluyksikköä. Ensimmäiset merkit näistä pyrkimyksistä löytyvät jo Hallaman ajalta. Riittävää poliittista momenttia ei hankkeiden taakse milloinkaan saatu. Suomen yliopistolaitoksen nykyisessä kehitysvaiheessa ei olisi järkevää tällaista enää edes esittää. Ratkaisuongelmiin on löydettävä toisella tavalla.

Tämän selvityksen annettu reunaehto on, että sen ehdotukset on sopeutettava Valtioneuvoston tuottavuusohjelman ja Opetusministeriön keskustelumistion ”*Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet*” tavoitteisiin, joten edes rivien välissä ei ole tarkoitus ehdottaa elokuvalle omaa itsenäistä akateemista yksikköä.

Erillisen elokuvayliopiston sijaan elokuvakoulutukselle on vihdoin artikuloitava kansallinen koulutusidentiteetti, joka johdetaan suoraan elokuvan omista normeista, tarpeista ja ehdoista. Elokuvakoulutus on nähtävä omana koulutusalan ja sitä on voitava käytännössä kehittää sellaisena. Muodollis-hallinnollisesti elokuvakoulutus voidaan sijoittaa olemassa oleviin tai kehitteillä oleviin rakenteisiin.

Tämä selvitys määrittää suomalaisen elokuva- ja tv-koulutuksen erillisen koulutusalan sisällöllisenä, rakenteellisenä ja valtakunnallisena kokonaisuutena, ja tekee konkreettisen esityksen pikaisen uudelleenjärjestelyn toteuttamiseksi siten, että elokuvakoulutukseen jo sijoitetut mittavat resurssit eivät mene hukkaan, vaan ne voidaan parhaiten käyttää kansallisen elokuva- ja tv-tuotannon taiteellisen laadun ja sen kansallisen ja kansainvälisen kilpailukyvyn turvaamiseen siten, että veronmaksaja on tyytyväinen sijoitukseensa.

2 Elokuvakoulutuksen resurssit

Elokuva- ja tv-alan korkeakoulutus on Suomessa järjestetty seitsemään ammattikorkeakouluun ja yhteen akateemiseen koulutusyksikköön, mikä on millä tahansa mittarilla ehdottomasti liikaa suhteutettuna kotimaisen elokuva- ja tv-toimialan, sekä suomalaisen kieli- ja kulttuurialueen todelliseen kokoon.

Valtakunnallisesti elokuvakoulutus on maantieteellisesti hajautettu, työnjako on osittain suorittamatta ja koulutusala on vaikeasti hahmotettavissa.

Opetusministeriö on kuitenkin 1990-luvulta alkaen ymmärtänyt elokuvan ja television merkityksen osana suomalaisen mediayhteiskunnan kehittämistä ja mittavasti resursoinut elokuvakoulutusta. Voi kuitenkin perustellusti väittää, että kaikkien investointien osumatarkkuus ei ole ollut kovin hyvä, mutta kokonaisuutena resurssitaso näyttäisi olevan koulutusalan todellisiin tarpeisiin riittävä, mikäli koulutus pikaisesti järjestetään uudelleen sen todellisia vaatimuksia vastaavaksi.

2.1 Elokuvaopiskelun yksikköhinta on tunnustettava

Ei ole edes olemassa sellaista yhtenäisasiaa kuin ”taideopetus”, jota voisi käyttää kaiken taideopetuksen sisällön tai resurssitason vakiona. Taiteet ja niiden opiskelu ovat keskenään juuri niin erilaisia kuin miltä taiteetkin näyttävät.

Harhaa on myös se, että kansallisessa kulttuurissa ei tarvitsisi luoda yhdenvertaisia koulutusmahdollisuuksia kaikkien taiteiden koulutukselle. Kirjallisuus ja teatteri ovat kielisidonnaisia, tanssi ja grafiikka eivät ole. Silti koko taiteen kirjoa on voitava opiskella Suomessa, asiallisissa olosuhteissa.

Nyky maailmassa asiallinen tarkoittaa sellaista koulutusta, joka antaa riittävät valmiudet osallistua kansainväliseen kilpailuun taiteen laadussa – muuten kansallinen kulttuurikaan ei voi hyvin eikä toimi.

On selvää, että graafikon työkalut, kynä ja piirustuslehtiö, ovat halvempia koulutusvälineitä kuin esimerkiksi televisiostudio. Elokuvaopiskelija ei kuitenkaan voi opiskella kynällä ja lehtiöllä – saavathan muidenkin taiteiden opiskelijat opiskella oman taiteensa ehdoilla. Oikein lahjakas musiikin opiskelija voi saada käyttöönsä vaikka aidon Stradivariuksen.

Kyse ei ole vaativasta itsekkyydestä tai itsekorostuksesta, kyseessä on kansainvälinen vakio ja viime kädessä kansallinen etu.

2.1.1 Elokvanteko on kalleinta koulutusta

Vanha elokuvakoulutuksen ”*slogan*” on jo vuosikymmeniä kuulunut näin: ”elokuvakoulutus on maailman toiseksi kalleinta koulutusta, kalleinta on...”

Yhden version mukaan kalleinta on hävittäjälentäjän koulutus, toisen version mukaan atomifyysikon, kolmannen mukaan neurokirurgin. Vertaus kuitenkin kertoo mistä on kysymys.

Elokvantekijöitä on koulutettava samalla tavalla elokuvataiteen ja elokuvatuottamisen omilla ehdoilla kuin muitakin kulttuurialoja koulutetaan niiden omilla ehdoilla. Jos koulutusta korkeimmalla tasolla järjestetään, sen kustannustaso on hyväksyttävä.

Elokuvakoulutus kaikkialla on ryhmäkokojen pienuuden, koulutuksen sisäisen monialaisuuden, tarvittavien laitteistojen kalleuden ja niiden alituisen päivitystarpeen sekä koulutuksessa välttämättömien harjoituselokuviin vuoksi kallista.

Kysymys on eräällä tavalla myös ”maanpuolustuksellinen”: mikäli yhteiskunta haluaa suomenkielen säilyvän valkokankailla ja tv-ruuduilla, yhteiskunta on velvollinen takaamaan, että elokuvan koulutus on mahdollista korkeimmalla mahdollisella tasolla – kustannuksista huolimatta.

Aiemmin yliopistokoulutuksen yksikköhintoja määriteltiin ns. kertoimilla. Taideteollisen korkeakoulun kerroin määräytyi design-koulutuksen mukaan ja oli 3,75. Se lienee vastaan-
nut Taideteollisen korkeakoulun pääsuuntauksen, yksilötaiteilijoiden koulutuksen hintaa.

Elokuvakoulutuksen kansainvälisen kehityksen muutettua koko koulutusalan rakenteita ja metodeja 1980-luvulta alkaen, esti jäykkä kerroin kehityksen Suomessa ja aiheutti pysyvän vääristymän.

Kun erilaisten koulutusten yksikköhintoja ei haluttu tunnistaa ja uskallettu tunnustaa, rakenteellinen vääristymä muuttui Taideteollisen korkeakoulun sisäiseksi reviiirikiistaksi, joka muuttui pysyväksi.

Opetuksen rakenteen ja sisällönkin puolesta elokuvakoulutusta lähinnä muistuttava teatterikoulutus – joka kuitenkin on kansainvälisessä vertailussa elokuvakoulutusta halvempaa – arvioitiin yliopisto-opetuksen yksikkökustannuksia määritettäessä korkeimmalla kertoimella 5,5.

Ei ole syytä selvittää miten vääristymä syntyi tai miksi sitä ei oikaistu, nyt on vain uskallettava viimein korjata vääristymä.

2.1.2 Resurssirealiteetit

Helsingin yliopisto suhtautuu tutkintojen yksikköhintoihin realistisesti. Kysyessäni HY:sta asiaa, sain selvän vastauksen: juristit ovat halvimpia, n. 16 000 euroa / tutkinto, eläinlääkärit kalleimpia, yli 150 000 euroa / tutkinto. Yliopisto suhtautuu asiaan luontevasti eikä hintalappusta aiheudu yliopiston ulkopuolelle näkyviä kiistoja tiedekuntien välillä tai tiedekuntien ja hallinnon välillä.

Kaiken ylläesitetyn jälkeen paradoksaaliselta kuulostaa, että vertaa millä tahansa mittarilla Suomessa järjestettyyn elokuva- ja tv-koulutukseen sijoitettuja resursseja elokuva-alan toteuttavan työvoiman ja taiteellisten huippuosaajien vuosittaisen koulutuksen tarpeeseen on todettava, että resursseja on jo riittävästi eikä lisää rahaa välittömästi ehkä edes tarvita.

Elokuvakoulutuksen volyymia ei ole mitoitettu elokuva-alan todellisen työvoimatarpeen eikä koulutuksen todellisen yksikköhinnan mukaan.

Kärjistyneet ongelmat edellyttävät henkisen pääoman viisasta hyödyntämistä ja koko järjestelmän kriittistä tarkastelua, sekä valmiutta vanhoista asemista huolimatta ja ennakkoluuloista välittämättä toteuttaa alakohtainen valtakunnallinen uudistus osana yliopistolaitoksen kokonaisuudistusta.

Nykyiset resurssit siis näyttävät riittävän Suomessa tarvittavaan elokuvakoulutukseen, mutta nykyisessä käytössä resursseja hukataan sinänsä mielenkiintoiseen mutta valtakunnan edun kannalta osin hyödyttömään toimintaan, jonka perusteet mahdollisesti löytyvät muualta kuin elokuva- ja tv-alan ja -kulttuurin omista koulutustarpeista.

3 Elokuva koulutusalanana

Elokuvalla itsenäisenä taiteena pitää – tietenkin! – olla sama oikeus omalla identiteetillä artikuloituun korkealuokkaiseen valtakunnalliseen koulutusjärjestelmään, kuin muillakin taiteilla on.

Vaikka eri taiteenlajit poikkeavatkin hyvin paljon toisistaan ja niiden koulutusjärjestelmät ovat monin tavoin kytkettyjä kukin omaan taiteenalaansa, periaatteena täytyy olla että jokaisen taiteenalan koulutus voidaan järjestää sen oman kulttuurin ja tuotannon ehdoilla, ja että jatkuvuuden, opettajankoulutuksen ja tutkimuksen takaamiseksi kaikkien taiteiden koulutusta on voitava antaa myös yliopistotasolla.

Akateemisen ja korkeakoulutasoisen elokuvakoulutuksen asema ja identiteetti on järjestettävä uudelleen elokuvan omista lähtökohdista, koska nykyinen tilanne ei ole ketään tyydyttävä.

3.1 Elokuvakoulutus on ensisijaisesti taiteilijaksi koulutusta

Taiteilijana ei voi olla ilman intohimoa omaan taiteeseen. Elokuvakouluihin kaikkialla haakeutuvat opiskelemaan elokuvan tekemistä, sen taiteilijuutta elämäntyökseen intohimoisesti haluavat. He hengittävät elokuvaa – ja se on heidän oikeutensa.

Ellei valtio ymmärrä sijoittaa elokuvakoulutukseen sen välttämättä tarvitsemia resursseja, miksi valtio tukee hyvin mittavilla summilla kansallista elokuvatuotantoa?

Taidekoulutuksen kansallisena yleisenä motiivina pitää olla taiteiden laadun kohottaminen ja taiteen tekemisen tutkimuksen kehittäminen.

Elokuvakoulutuksen päämäärän on oltava ensisijaisesti elokuvien ja televisio-ohjelmien teknisen, taiteellisen ja sisällöllisen laadun parantaminen ja myös niiden kilpailukyvyyn takaaminen alati avautuvilla markkinoilla. Tämä on kansallinen minimi, vaihtoehtona ei ole kuin koko koulutuksen lopettaminen.

3.1.1 Mitä elokuvakoulutus on

Elokuvakoulutus on koko maailmassa järjestetty pääsääntöisesti siten, että se on hyvin konkreettista, tekijäyys-näkökulmaista opetusta ja oppimista. Elokuvakouluissa tehdään elokuvia, koulutetaan taiteilijoita, elokuvantekijöitä. Elokuvaopiskelijat mieltävät maisterintutkinnon (BA/MA) vain ”oheistuotteena” opiskelussa taiteilijuuteen – maisterin papereilla ei taiteilijan töitä saa, vaan henkilökohtaisella taiteellisella lahjakkuudella.

Akateemisen taidekoulutuksen vakiinnuttaessa asemaansa, yhä selvempää on, että uransa aikana moni taiteilijakin kuitenkin haluaa syventää oman taiteensa ymmärrystä myös tutkimuksen keinoin, tai parantaa valmiuksiaan esimerkiksi opettajan- tai virkauran luomiseksi.

Elokuvakoulutuksen kehityksen takaamiseksi ja myös sen kansallisen kulttuurivastuun haltuun ottamiseksi jatkokoulutuksen kehittämistä voikin pitää ensiarvoisena tehtävänä.

Historiallisista syistä akateeminen elokuvakoulutus on sijoitettu omaksi osastokseen Taide- ja musiikkialueen korkeakoulussa. Periaatteessa korkeakoulun kaikki muut osastot kouluttavat yksilötaiteilijoita tai kuvaamataidon opettajia, ja oppilaitoksen kulttuuri on ensisijaisesti muotoilun kulttuuria.

Elokuvakoulutus muistuttaa teatterikoulutusta kollektiivisuutensa ja ryhmädynamiikkansa vuoksi, mutta on sitäkin vaativampaa ja joka tapauksessa kalliimpaa erittäin monimutkaisen tuotanto-, tallennus- ja esitystekniikkansa vuoksi.

Elokuvaopiskelu koostuu kuvan, äänen, rytmin ja musiikin, näyttelemisen, lavastamisen, pukusuunnittelun ym. perusteiden oppimisesta – riippumatta opiskelijan suuntautumisesta omaan taiteeseensa ja ammattiinsa. Suuri osa varsinaisesta opiskelusta omaan taiteilija-ammattiin tapahtuu opiskeluun sisältyvissä harjoituselokuvatuotannoissa, jotka ovat jo BA-tasolla koko korkeakoulumaailmassakin poikkeuksellisen monimutkaisia prosesseja.

Oikein järjestettynä elokuvakoulutus voi saada ja antaa hyvinkin paljon poikkitaiteellisessa yhteistyössä muiden taiteiden opetuksen kanssa, mutta sitä ei saa alistaa sivuvaunuksi millekään sille vieraalle kulttuurille, vaan sen on voitava toimia omalla eetoksellaan ja identiteetillään – mihin tahansa hallinnolliseen, maantieteelliseen tai organisatoriseen ympäristöön se sijoitetaankaan.

Mikäli yliopistolaitoksen uudistamisen yhteydessä toteutetaan pitkään pohdittu ”taiteiden yliopisto”, kokonaisuutta ja sen osia on tarkasteltava niiden omien identiteettien kautta, antamatta maantieteellisten tai hallinnollisten konventioiden, asenteiden ja epäluulojen estää hankkeen tutkimista ja toteuttamista.

Taiteiden yliopistoa voi tarkastella quattro stagioni -pizzamallin avulla, jolla hahmotellaan vierekkäisten koulutusidentiteettien sidoksia toisiinsa. On luonnollista että mallissa elokuvakoulutuksen vieressä olisi teatterikoulutus ja toisella puolella uuden median ja tila-aika-taiteen kaltaiset nopeasti kehittyvät koulutusalat.

Jos päätetään toteuttaa ”Helsingin taideyliopisto” (*Turo Virtanen: Korkeakoulurakenteiden kehittäminen / Taideyliopistojen rakenteellinen uudistaminen, 2006*), se tulee toteuttaa niin, että siihen liitettävien taiteenalojen omien identiteettien säilyminen ja vahvistuminen varmistetaan. Jo nykyisissä taideyliopistoissa on runsaasti esimerkkejä siitä, että hyvinkin eri-

laiset taiteenlajit voivat hyvin saman hallinnon alaisuudessa ja myös eri maantieteellisissä osoitteissa silloin, kun niiden identiteetti on kunnossa ja ne voivat toimia tasavertaisesti ja itsenäisesti oman taiteensa ehdoilla, sitä kehittäen.

Paradoksaalista ehkä, mutta elokuvakoulutuksella voi olla vahvempi ja itsenäisempikin asema osana nykyistä suurempaa ja monialaisempaa taiteiden yliopistoa, mikäli elokuva lopultakin määritellään omaksi koulutusalakseen ja se voi myös toimia omassa, elokuvataiteen ja -tuotannon määrittämässä viitekehityksessään.

3.1.2 Akateemisuus taidekoulutuksessa

Taideteollisen oppilaitoksen muuttuminen Taideteolliseksi korkeakouluksi 1973 merkitsi akateemisen mahdollisuuden tulemistä osaksi varsin leimallista *"hands on"* -taidekoulutusta, jolla on tuhatvuotiset perinteet. Taideteollinen oppilaitos ja myös korkeakoulu toimivat pitkään tämän perinteen ja kulttuurin mukaisesti, suurelta osin toimivat edelleenkin. Tätä hienoa traditiota kannattaisi edelleen kunnioittaa akateemisessakin ympäristössä.

Akateemisuuteen siirtyminen onkin vaikuttanut sekä korkeakoulun koostumukseen että sen ajattelu- ja toimintatapaan.

Merkityksellistä ja osin korkeakoulun perinteistä profilia hämärtävää on myös ollut se, että Taideteolliseen korkeakouluun on hakeutunut ja rekrytoitu runsaasti taiteiden ja median ym. teoriaan, taidehistoriaan, muotoiluhistoriaan, elokuvan historiaan jne. erikoistuneita omien alojensa huippuhenkilöitä, joiden ajattelutapa kuitenkin on puhtaasti tutkijan teoreettinen, ei omaa taiteen tekemistä ajattelun ja opetuksen perustana kunnioittava.

Akateemisuus on sekä tuottanut uutta ajattelua, että aiheuttanut ristiriitoja opetuksen, tutkimuksen, taiteellisen tekemisen ym. järjestämisessä, myös muilla kuin elokuvataiteen osastolla. Taiteen tekemiseen ja sen tekemisen opettamiseen sieluaan myöten itsensä panneet perinteiset taideopettajat ovat usein kokeneet akateemisuuden pakkopaitana, jolla heidän hienointa osaamistaan yritetään kahlita sille vieraisiin muotoihin.

Epäselvää monille taiteiden opettajillekin tuntuu myös edelleen usein olevan, mitä ylipäänsä on tiede taiteessa.

Taiteella on ollut kaikissa yhteiskunnissa tietynlainen itseisarvoinen asema. Tätä todistaa jo se, että erilaisten poliittisten järjestelmien yritykset valjastaa taide vallan työkaluksi ovat jääneet yleensä lyhytaikaisiksi tai epäonnistuneet.

Taidetta on opiskeltu ja opetettu oppipoika–kisälli–mestari –metodilla ja nykyinen akateeminenkin taideopetus parhaimmillaan ammentaa tästä perinteestä. Tätä perinnettä ei pidä suitsia tarkoitukseen sopimattomalla akateemisuudella, joka usein ilmenee ensisijaisesti pönäköissä juhlapuheissa, epärealistisissa visioissa ja rakenteellisesti virheellisessä rekrytointipolitiikassa. Taidekoulujen – akateemistenkin – on voitava olla taidekouluja, tulevaisuudessaakin.

"Jäppisen komiteaksi" kutsutun työryhmän (*Elokuva- ja televisiokoulutuksen työryhmän muistio 12/2000 / Opetusministeriön työryhmien muistioita*) ehdotuksiin sisältynyt vaatimus professuurin perustamisesta Taideteollisen korkeakoulun elokuvakoulun, silloin Elokuva-taiteen osasto (ETO), kaikkiin pääaineisiin on toteutunut täysimääräisesti. Prosessin aikana professuurien lukumäärä on lisääntynyt voimakkaasti, nykyään ELO:lla on 12 professoria. Heistä kaksi on väitelleitä, loput ovat viroissaan edelleen taiteellisin tai pedagogisin ansioin.

Akateemisuus on luonnollisesti lisääntymässä myös osana elokuvakoulutuksen opetusrakennetta, vaikka koulutuksen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi edelleen ensiluokkainen taiteilija, joka on myös hyvä opettaja, on parempi vaihtoehto kuin itseisarvoinen tohtori.

Muuttuminen korkeakouluksi tai yliopistoksi on ollut kaikessa taidekoulutuksessa hyvin suuri mullistus, joka on edelleen kesken. Kyseessä onkin vuosikymmeniä kestävä historiallinen prosessi, jonka dynamiikkaa on usein vaikea ymmärtää, sisäpuolisen yhtä hyvin kuin ulkopuolisenkin.

Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintokokeilu ei ole ainakaan selventänyt kuvaa. (*Turo Virtanen: Korkeakoulurakenteiden kehittäminen / Taideyliopistojen rakenteiden uudistaminen, 2006*).

3.2 Yliopistolla on oltava rooli

Kun Suomessa jo on yliopistollinen elokuvakoulu, sille on laadittava tehtävä, jolla sen erityis-asemaa voidaan käyttää valtakunnallisesti koko elokuvan taiteenalan koulutuksen kehittämiseen. Vaihtoehtoja on karkeasti kaksi: *"henkinen johtajuus"* ja *"toiminnallinen työnjako"*.

Henkinen johtajuus tarkoittaisi opetuksen *"standardien"* koordinoimista vain yleisellä tasolla, AMK:jen elokuvaopettajien koulutuksesta vastaamista, tutkimustoiminnan kanavoimista yliopistoon, jne. Tämä olisi kutakuinkin nykytilanteen mukainen järjestely.

Viime vuosina ELO:n opiskelijoiksi hyväksytyistä karkeasti 50 %:lla on jonkinlainen AMK-tausta. Koska ELO:lla opetetaan elokuvan tekemisestä kaikki aivan alkeista alkaen, kuten myös AMK:issa, se merkitsee yksilöiden kohdalla usein kallista, vuosia kestävästä päällekkäis- tai uudelleen koulutusta yliopistossa, jo suoritettujen samansisältöisten AMK-opintojen jatkeeksi. Tämä ei ole mielekästä, vaan on puhdasta resurssien väärinkäyttöä.

Toiminnallinen työnjako, jota suosittelen, tarkoittaa elokuvan koko koulutusjärjestelmän remonttia. Sitä on tarkasteltava ja suunniteltava erilliseksi koulutusalaaksi määritettävän elokuvakoulutuksen omista tarpeista käsin.

Kuten edempänä esitän, uudistuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa on ehdottomasti otettava huomioon ne alueelliset ja paikalliset lähtökohdat, erityispiirteet ja kulttuurit, joissa elokuvaopetusta antavat AMK:t toimivat, sekä jo tehtyjen investointien vaikutus ja merkitys. Siten vastuu uudistuksen yksityiskohtaisesta suunnittelusta on mahdollisuuksien mukaan annettava koulutusyksiköille itselleen.

Vaikka duaalimallin asettamat reunaehdot on käsitettävä yleisesti "annettuina ehtoina", suosittelen elokuvakoulutuksen tarkastelua yhtenä kokonaisuutena, vain sen oman koulutusalan näkökulmasta, ja uudistusten toteuttamista siitä lähtökohdasta käsin. Muu ei olisi edes järkevää.

Ja vaikka suosittelen mahdollisuutta soveltaa elokuvaopetusta niiden edellytysten mukaisesti, joita duaalimalli, alueelliset, erikoistumis- ym. seikat edellyttävät, yleiseksi toimintamalliksi ehdotan *"Pyramidi-mallia"*.

Pyramidi-malli perustuu valtakunnalliseen ja toiminnalliseen työnjakoon AMK:jen ja yliopiston kesken.

Alueellisesti ja osin sisällöllisestikin hajanaisen elokuvakoulutuksen peruskoulutusresurssit tulee jakaa elokuva- ja mediakoulutusta antaville ammattikorkeakouluille, joille annetaan myös vastuu elokuvan välitutkintoon johtavasta BA-koulutuksesta.

Erillisen valintaprosessin jälkeen yliopisto vastaisi MA-koulutuksesta ja kansainväliseen kilpailuun pystyvien huippuosaajien taiteellisesta koulutuksesta, sekä tutkimuksesta ja jatkokoulutuksesta, hyvin laajasti käsitettynä.

Malli mahdollistaa myös sellaisen ratkaisun, jossa BA-elokuvakouluksi määritetty AMK-elokuvakoulu valitsee toimintatavakseen ammatillisen erikoistumisen – perustuhan nykyinen BA-MA-koulutus ELO:llakin erikoistumiseen ammattiaineiden kesken.

Koska kaikki elokuvakoulutus aina vaatii kattavan poikkitaiteellisen koulutuksen elokuvan kaikkien seitsemän ammatin taiteellisista ja tuotannollisista perusteista, erikoistuminen ammattialoittein ei rajoittaisi AMK-yksikön toimintaa, mikäli uudistuksen toteuduttua sovellettaisiin yhteistyötä ja -tuotantoja muiden yksiköiden kanssa.

Uudistus on voitava toteuttaa niin joustavalla tavalla, että nykyisessä duaalimallissa määritellyt AMK-jatkotutkinnot myös voidaan säilyttää.

Näin ajateltuna ja viisaasti organisoituna lopputuloksena on hyvin itseohjaava, alueellisen potentiaalin hyödyntävä valtakunnallinen kokonaisuus, joka on herkkä reagoimaan yhteiskunnan ja tekniikan kehitykseen, sekä yleisiin trendeihin.

Joka tapauksessa yliopistollisen elokuvakoulutuksen rooli on täsmennettävä nykyistä paremmin osana yliopistolaitoksen kokonaisuudistusta.

3.2.1 Yliopiston valtakunnallinen tehtävä

Periaatteessa Taideteollisen korkeakoulun Elokuvataiteen ja lavastustaiteen osaston (ELO) tehtävä on jo nyt sen akateemisesta statuksesta johtuen muodollisesti toimia pienen koulutusalan kansallisena johtajana. Teoriassa näin on ollut ammattikorkeakoulujen elokuva- ja tv-opetuksen olemassaolon ajan, mutta selvää ideologista tai toiminnallista johtajuutta, jossa ammattikorkeakoulujen elokuvakoulut olisi alistettu yliopiston ohjaukseen tai valvontaan ei ole ollut, ei myöskään järjestettyä tai johdettua vuoropuhelua opetussisältöjen, tutkintojen, tuotantojen tai alueellisuuden ja valtakunnallisuuden kokonaisvaltaiseksi kehittämiseksi tai järjestämiseksi.

Koulutusalan näkökulmasta kaikki toiminta on pitänyt järjestää annettujen ehtojen mukaisesti, annettujen ehtojen ollessa organisatorisia ja joskus myös paikallisia, joilla on ollut vähän perusteita todellisen koulutus- ja työvoimatarpeen kanssa.

Ammattikorkeakouluverkosto on kehittynyt omilla ehdoillaan, ja yleisellä tasolla on ollut myös aihetta epäillä joidenkin ratkaisujen ja hankkeiden perusteita.

TaiK:n Elokuvataiteen osasto on koko olemassaolonsa ajan tehnyt hyvin tiivistä käytännön yhteistyötä elokuva-alan kanssa ja siten ollut selvillä koulutustarpeista, tarvittavista teknisistä standardeista jne., ja myös mukauttanut rakenteensa ja opetuksensa muuttuvien tarpeiden mukaisiksi.

3.2.2 AMK:t ja elokuvakoulutuksen yksikköhinta

Historiallisista ja poliittisista syistä ammattikorkeakoulujen elokuvakoulutus on järjestetty tavalla, joka aikaa myöten väistämättä johtaa kriisiin. Jo AMK-elokuvakoulujen lukumäärä

on suhteeton verrattaessa väkilukuun, työvoimantarpeesta johdettuun koulutustarpeeseen ja yhteiskunnan odotettavissa olevaan kehitykseen.

Pentti Raittilan *"Viestintäkoulutuksen nousukäyrä – Viestintäalan ammattikuvat ja koulutustarpeet -hankkeen loppuraportti"* (Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, julkaisuja C 40 / 2006) viittaa useassa kohdassa myös elokuva- ja tv-koulutuksen kestävämpään tilanteeseen.

Ongelma on moninainen ja rakenteellinen. Ammattikorkeakoulujen elokuva- ja tv-aloituspaikkojen lukumäärä ylittää moninkertaisesti työvoiman vuosittaisen uusiutumistarpeen. Koulutusohjelmien nimissä ja sisällöissä vallitsee sellainen kirjavuus, että miltä tahansa suunnalta katsottuna kokonaisuutta on vaikea hahmottaa.

Sanana "elokuva" yleensä tarkoittaa pitkää näytelmäelokuvaa – Hollywoodia siis – ja ammattikorkeakoulujen kilpailu opiskelijoista näyttää vääristäneen opiskelupaikkojen markkinointia niin, että hyväuskoiselle pyrkijälle saatetaan tarkoittamatta antaa katteeton lupaus tiestä tähtiin.

Ammattikorkeakoulujen elokuva- ja tv-koulutusta ei ole normitettu tai homogenoitu siten, että siirtyminen Pyramidi-malliin olisi mahdollista ilman valtakunnallista koordinoitua.

Ammattikorkeakoulujen elokuva- ja tv-koulutusta luotaessa tila- ja laiteresursseja suunnattiin runsaasti sellaisiin hankkeisiin, joille elokuva-alalta tai ETO / ELO:lta katsoen ei näyttänyt olevan todellisia koulutus- tai työllisyysperusteita.

Osa näistä sijoituksista on sellaisia, joiden nopea purkaminen kuitenkin ei ole mielekäs, joten uudistusta suunniteltaessa kannattaa ensi vaiheessa pyrkiä maksimoimaan niistä saatava hyöty ennakkoluulottomalla tavalla. Tämäkin vaatimus toteutuu parhaiten, mikäli elokuvakoulutus saa oman koulutusalan statuksen ja koulutusala uskalletaan tarkastella pienen kansallisen kulttuurin tarpeista lähtien.

Koska ammattikorkeakoulujen elokuva- ja tv-opetus on siroteltu valtakunnan eri kolkkiin muilla kuin elokuva-alan todellisen koulutustarpeen edellyttämällä tavalla, on tehdyistä investoinneista pyrittävä saamaan myös maksimaalinen alueellinen ja paikallinen hyöty.

Alueellisen hajaannuksen hyvänä puolena voidaan pitää alueellisen tasa-arvon lisääntymistä, sitä että AMK-verkko kerää ja osin suodattaa elokuvallisesti lahjakkaat opiskelijat ympäri maata myös yliopistollisen elokuvaopetuksen piiriin ja siten parantaa sekä alueellista tasa-arvoa että opiskelijamateriaalin laatua.

Ammattikorkeakouluverkko on myös haalistanut elokuvaopiskelun mainetta helsinkiläisten trendinuorten snobistisena puuhasteluna.

Ammattikorkeakoulujen elokuvaopetukseen sijoitetut resurssit kuluvat nykyisellään osin hukkaan ylisuuren aloituspaikkamäärän vuoksi ja myös siksi, että noin puolet yliopistollisen elokuvakoulutukseen hakeutuvista opiskelijoista omaa AMK-taustan.

Kehittämällä elokuvan koulutusosalalle valtakunnallinen pyramidi-malli voidaan myös vahvistaa mahdollisuutta sijoittua alueellisella tai paikallisella tasolla niihin elokuvan ja television ammatteihin, joihin BA-taso riittää. Täten AMK-elokuvakoulujen verkkoa ei pyramidi-mallissa ole tarkoitettu vain yliopisto-opintoihin valmistavaksi kouluksi.

AMK:ssa hankittu kansallisesti normitettu koulutus ja selkeä BA-ammattitutkinto lisäisi elokuvaopiskelun arvostusta ja selkeyttäisi tilannetta nykyisestä.

Uudistusta toteutettaessa on rohjettava tunnustaa, että työttömyyskortistoon tai elokuva- ja tv-alan ulkopuolisiin oheisammatteihin kouluttaminen ei ole elokuvakoulujen asia. Koulutuspaikkamäärä on nopeasti sopeutettava elokuva- ja tv-alan taiteellisten ja tuotannollisten ammattien todelliseen työvoimatarpeeseen.

Uudistuksen perusteena on rohjettava pitää sitä, että koulutukseen jo sijoitetut resurssit uhkaavat kulua kokonaan hukkaan ja esimerkiksi Pyramidi-mallin toteuttaminen on mahdotonta, mikäli nykyisillä yksikköhinnoilla leikataan kokonaisresursointia supistuvan opiskelijamäärän mukaiseksi.

Elokuvan määrittelemistä omaksi koulutusalakseen, AMK-koulutuksen valtakunnallista standardointia ja ammattikorkeakoulujen työnjaon toteuttamista on voitava pitää riittävänä perusteena elokuvakoulutuksen AMK-yksikköhintojen selvälle korottamiselle.

Uudistusta ei myöskään saa alistaa ammattikorkeakoulujen sisäiseksi kiistakapulaksi, vaan on tunnustettava elokuvakoulutukselle sen välttämättä tarvitsema erikoisasema.

Korostan vielä: ellei näin pikaisesti menetellä hukataan runsaasti yhteiskunnan erikoiskoulutukseen jo tekemiä sijoituksia ja altistetaan hyvin pian keskustelu virheinvestointien syihin ja syyllisten etsimiseen, joka ei ole kenenkään edun mukaista. Ylisuuren opiskelijamäärän sakkautuminen työvoimaviranomaisten murheeksi takaa keskustelun viriämisen.

3.2.3 Vuoden 2000 työryhmä ja Suomen Elokuvakoulut -konsortio

Kun *”Jäppisen komitea”* syksyllä 1999 asetettiin, käytiin pitkä pohdinta siitä, mitkä koulutusyksiköt otettaisiin tarkastelun kohteiksi. Lopulta kriteereiksi tuli se, että mukaan otettiin yksi yliopisto (ETO / TaiK) ja ne ammattikorkeakoulut, joilla on oikeus antaa elokuva- ja tv-alan ammatteihin suuntautuvaa koulutusta ja alan tutkintoja. Seuraavassa työryhmän muistiosta poimittu määritelmä rajauksesta:

”Elokuva- ja televisiokoulutuksen työryhmän asettamisen taustalla oli huoli alan korkeakoulutasoisen koulutuksen ja tutkimuksen asemasta Suomen erilaisten koulutusorganisaatioiden kentässä. Maamme elokuvakoulutus oli keskittynyt kolme vuosikymmentä yhteen elokuvakouluun Taideteollisen korkeakoulun sisällä, mutta ammattikorkeakoulujärjestelmän syntyessä 1990-luvun puolivälissä elokuva- ja televisiokoulutusta antavia korkeakoulutasoisiksi määriteltyjä koulutusyksiköjä muodostui nopeasti lisää useille paikkakunnille. Ammattikorkeakoulujen elokuva- ja televisiokoulutusta antavien yksikköjen taustana olivat muutamia vuosia aikaisemmin perustetut taiteen ja viestinnän oppilaitokset.

Elokuva- ja televisioalan koulutusta on maassamme eri muodoissa lukuisissa oppilaitoksissa kansanopistoista aikuiskoulutuskeskuksiin. Koulutuksen muotoina tavallisia ovat omaehtoinen aikuiskoulutus ja työllisyyskoulutus. Tämä koulutus on pääasiassa lyhytkestoista eikä johda tutkintoon tai ammattiin. Joissakin yliopistoissa on elokuva- ja televisiotieteellistä koulutusta sekä omana oppiaineenaan että viestinnän erikoistumisalana. Näiden oppiaineiden opiskelu yliopistossa ei ole alan ammattitutkintoon johtavaa koulutusta. Pääasiassa se on tieteenalan yleistä opetusta ja tutkimusta. Elokuva- ja televisioalan koulutus erotetaan tässä viestinnän

koulutuksesta lyhyesti sanottuna siten, että kohteena on kameran takana, ei sen edessä, toimivien henkilöiden koulutus.

Työryhmä on tietoinen elokuva- ja televisioalan koulutuksen määrittelyn ja rajauksen ongelmista. Ala on kasvanut elokuvakoulutuksen pohjalta ja se on vähitellen suuntautunut myös televisioammattilaisten koulutukseen. Koulutuksen tarkoituksena on kouluttaa taiteilijoita, jotka vastaavat työnsä taiteellisesta sisällöstä. Työryhmä on päättänyt rajata tarkastelunsa ja ehdotuksensa niihin koulutusyksiköihin, jotka kuuluvat Taideteolliseen korkeakouluun tai ammattikorkeakouluihin ja joilla on oikeus antaa alan ammatteihin suuntautuvaa koulutusta ja alan tutkintoja.”

Näitä koulutusohjelmia tai suuntautumisvaihtoehtoja, jotka täyttivät nuo “elokuvakoulun” kriteerit, oli TaiK:n Elokuvataiteen osaston (ETO/ELO) lisäksi seuraavissa ammattikorkeakouluissa: Arcada, Helsingin ammattikorkeakoulu (Stadia), Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Lahden ammattikorkeakoulu (Muotoiluinstituutti), Svenska yrkeshögskolan (Uusikaarlepyy), Tampereen ammattikorkeakoulu (TTVO) ja Turun ammattikorkeakoulu (Turun taideakatemia), yhteensä siis seitsemän (7) kappaletta.

Yksi *“Jäppisen komitean”* keskeinen ehdotus oli näiden koulujen muodostaman koulutusverkoston luominen. Tämä toteutettiin perustamalla Suomen elokuvakoulut -konsortio, jolla on yhteisesti hyväksytyt säännöt ja säännölliset kiertävät kokoukset. Konsortioon kuuluvat em. koulut, minkä lisäksi mukana on myöhemmin ollut myös Lapin yliopisto.

Suomen Elokuvakoulut -konsortion työtä on koko ajan leimannut varsin suuri yhteisymmärrys elokuvakoulutuksen tarpeista ja periaatteista. Yhteistyö on ollut sujuvaa ja hedelmällistä ja OPM:n edustajien (ylitarkastaja Turja Pesonen yliopistoyksiköstä, opetusneuvos Anja Arstila-Paasilinna AMK-yksiköstä) osallistuminen konsortion työskentelyyn on taannut reaaliaikaisen tiedon koulutuksen ja ministeriön välillä – koko koulutusalan problematiikasta.

TaiK:sta Suomen elokuvakoulut -konsortion työssä ovat olleet mukana ETO / ELO:n johtaja ja TaiK:n hallintojohtaja, mikä on taannut reaaliaikaisen tiedonkulun myös korkeakoulun keskushallintoon.

Konsortion työskentelyllä on siten tehokkaasti kyetty muokkaamaan maaperää elokuvan tunnustamiseksi omaksi koulutusalakseen, vaikka alaa leimaakin tällä hetkellä alueellinen hajanaisuus.

Elokuva- ja mediakoulutusta antavat AMK:t ovat tukeneet yliopistollisen elokuvakoulutuksen kehittämistä ja TaiK:n ETO / ELO puolestaan on tukenut AMK:ja niiden pyrkimyksissä kehittää omaa koulutustaan, sekä niiden tarpeessa arvioida koulutusvolyymit uudelleen siten, että sijoitetuilla resursseilla voidaan tuottaa korkeatasoisinta mahdollista opetusta ja vastata koulutuksella työvoimatarpeeseen.

Suomen elokuvakoulut -konsortion aloitteesta ja sen tarpeiden ja suunnitelmien perusteella toteutettiin myös ajalla 2.1.2005–31.5.2006 *”Media-alan opettajan pedagogiset opinnot”*, 60 opintopisteen koulutuskokonaisuus, jonka järjestämisestä vastasi Taideteollisen korkeakoulun Taidekasvatuksen osasto.

Tämä koulutuskokonaisuus oli merkittävä pilottihanke, jonka kokemuksia voidaan hyödyntää kehitettäessä elokuva- ja tv-koulutuksesta erillinen koulutusala.

Suomen elokuvakoulut -konsortion voi sanoa toimineen esimerkillisellä tavalla. Sen toimintaa on leimannut yliopisto- ja AMK-järjestelmien raja-aidan ylittävä, koulutusalan yhteisistä intresseistä johdettu toiminta ja yksimielisyys.

Yliopisto ja ammattikorkeakoulut ovat toimineet yhteisen päämäärän, suomalaisen elokuvakoulutuksen kehittämisen hyväksi tavalla, jota OPM on käyttänyt esimerkkinä muille koulutusaloille.

Opetusministeri Tuula Haatainen osallistui 2004 Suomen elokuvakoulut -konsortion kokoukseen ja kannusti konsortiota rohkeasti ryhtymään kaikkiin sellaisiin toimiin, joilla elokuvakoulutuksen järkevöittäminen voisi nopeasti tapahtua, jopa nykyisistä yksikköhinnoista piittaamatta.

Jatkosuunnittelussakin konsortio voi olla erinomainen instrumentti OPM:n käyttöön. Pieni ja hyvin poikkeuksellinen koulutusala, kuten elokuva, on itse paras asiantuntija uudistusta suunniteltaessa ja toteutettaessa. Järjestämällä konsortion toiminta uuden tehtävän mukaisella tavalla voidaan välttää koko joukko turhaa tai päällekkäistä hallintotyötä, sekä elokuvakouluissa että opetusministeriössä.

3.3 LUME on mittava valtakunnallinen koulutuspotentiaali

LUME-keskus oli myöhäinen, mutta välttämätön kansallinen perusinvestointi elokuvan ja television tekemisen yliopistolliseen koulutukseen. AV-keskus, kuten hanketta suunnittelu- ja rakennusvaiheessa kutsuttiin, oli tarkoitettu poistamaan se puute, että kansallisella elokuvakoululla ei ollut opetuksen tärkeintä instrumenttia, elokuvastudiota.

Vasta LUME:n rakentaminen antoi mahdollisuuden kehittää suomalaista elokuvakoulutusta eurooppalaiselle tasolle.

Osana LUME-keskuksen suunnittelua sille konseptoitiin myös muita tehtäviä, kuten ulkopuolisille markkinoitava tapahtumatila. LUME:n osittain ristiriitaiset funktiot ovat usein haitanneet sen koulutuskäyttöä, eikä alkuinnostuksen jälkeen tasaantunut markkinamekanismien ehdoilla toimiminen ole ollut kaikin osin edes kannattavaa.

LUME:n erittäin korkeatasoinen käyttötekniikka vaatii myös huomattavasti enemmän huoltoa ja päivitystä, kuin mihin hanketta suunniteltaessa varauduttiin.

Kuitenkin LUME:n potentiaali valtakunnallisena elokuva- ja tv-koulutuksen instrumenttina on suhteellisen pienillä täydennysinvestoinneilla hyödynnettävissä nykyistä paljon koulutusintensiivisemmin, mutta se vaatii uudelleenkonseptoinnin ja yhteiskäytön kunnollisen suunnittelun, jotka voidaan toteuttaa vain osana elokuvakoulutuksen kokonaisuudistusta.

LUME voi toimia elokuvakoulun tyysijana vaikka seuraavat sata vuotta, mutta sen käyttö- ja päivityskustannukset on mitoitettava todellisten tarpeiden mukaan, jotta siitä saadaan sen tarjoama todellinen hyöty koulutuksen käyttöön.

3.3.1 LUME – elokuvakoulun studiot

Mediakeskus LUME:n rakentaminen Taideteollisen korkeakoulun yhteyteen oli rohkea ja kauaskantoinen teko, josta suomalainen elokuvakoulutus on kiitollinen OPM:n ja TaiK:n vastuussa olleille päättäjille. Näkemyksellisen päätöksen arkkitehteja olivat ennen muita OPM:n kansliapäällikkö Markku Linna ja ylijohtaja Arvo Jäppinen, sekä TaiK:n rehtori Yrjö Sotamaa ja hallintojohtaja Ilkka Huovio.

Elokuvakoulutus sai vasta LUME:n valmistuttua opetuksensa perusinstrumentin, studiot. Kyse ei siis ollut koulutusjärjestelmän uudistuksesta tai ”lahjasta” elokuvakoulutukselle, vaan välttämättömästä perusinvestoinnista, joka tehtiin 40 vuotta elokuvakoulutuksen perustamisen jälkeen.

LUME:n valmistuminen mahdollisti koulutuksen sisällön ja rakenteiden uudistamisprosessin aloittamisen, jota kuitenkin ei ollut LUME:n resurssisuunnittelussa huomioitu. Uudistusprosessi on siltä osin edelleen kesken.

Kaikille osapuolille, OPM:lle, TaiK:lle ja ETO / ELO:lle LUME:n rakentaminen ja valmistuminen oli myös oppimisprosessi, joka vasta tuotti sen perustiedon, jonka avulla nykyaikaisen elokuvakoulutuksen välttämättömät materiaaliset edellytykset voidaan hahmottaa ja määrittää.

LUME-keskuksen funktiota hämärsi osittain se, että siitä haluttiin muodostaa kaupallinen ”brändi” ja se alkoi toimia moniroolaisena yksikkönä korkeakoulun oman käytön lisäksi mm. erittäin kilpaillun tapahtumamarkkinoinnin alueella.

Oikeissa yliopistoissa, ”kovan” tieteen puolella, olisi tuskin mahdollista samalla tavalla laiminlyödä jonkun koulutusalan kehittäminen epäämällä siltä vuosikymmeniksi välttämättömät asialliset toimintapuitteet, mutta uuden taiteenalan koulutuksessa tällaisia esimerkkejä kyllä löytyy – muistakin maista. Tämä puute on LUME:n rakentamisella poistettu.

Elokuvataiteen osasto (ETO) käsitti koko prosessin ajan LUME:n rakentamisen siten, että valtiovalta halusi tunnistaa ja tunnustaa elokuvan omaksi koulutusalakseen ja tasaverstaistaa sen muiden taidekoulutusten kanssa. Itsestään selvää oli myös se, että väliaikaisesti järjestetyn koulutuksen vaatimattomilla resursseilla ei kannattanut ottaa käyttöön niin mitavaa uutta fasiliteettia. Uudistus oli ulotettava sisällön ja toiminnan kehittämiseen, mutta tämä vaihe jäi osittain toteutumatta.

Johtuen elokuvakoulutuksen uudistamistarpeesta ja LUME:n roolin täsmentämisestä osana elokuvakoulutuksen infrastruktuuria OPM tilasi kaksikin selvitystä, OT Timo Eskon selvityksen ”*Elokuva- ja lavastustaiteen osaston sekä LUME-keskuksen asema Taideedellisessä korkeakoulussa*” (2004) ja hallintojohtaja Riitta Väisänen-Lahden ”*Selvitys kolmen taideyliopiston yhteistyöstä ja elokuvataiteen koulutuksen asemasta*” (Opetusministeriön työryhmämuisioita ja selvityksiä 2005:1), jotka ovat ottaneet kantaa LUME:n asemaan ja tehtävään ja antaneet tarvittavia osviittoja.

LUME-keskuksesta on tehty tarvittavat selvitykset, joiden johtopäätökset ovat riittävän yhdensuuntaisia päätöksenteon pohjaksi. Pääsääntöisesti selvitykset ovat tukeneet sitä käsitystä, että LUME-keskuksen tehtävä on ennakoluulottomasti uudelleenmääriteltävä osana elokuvakoulutuksen valtakunnallista organisointia.

Selvää onkin, että OPM:n erillisellä rahoituksella rakennettu perusopetusfasiliteetti ei ole ollut mikään ratkaisu perimmäiseen ongelmaan, elokuvakoulutuksen jälkeenjääneen yksikköinnin korjaamiseen. LUME-keskus oli niin mittava valtion investointi, että sen hyödyntäminen maksimaalisella tavalla olisi edellyttänyt seurannaisvaikutusten tunnistamista ja nopeaa reagointia.

Kärjistämättä voi todeta että yhä kiihtyvin syklein uudistumista vaativan laitekannan ensimmäisen polven investointi LUME-keskukseen osittain kului hukkaan tai hyödytti enemmän ulkopuolisia kaupallisia toimijoita kuin elokuvakoulutusta juuri siksi, että ei ollut mahdollista korjata elokuvakoulutuksen ja sen tutkimuksen toimintaresurssien kroonista vajetta kaikkein kriittisimmällä hetkellä.

3.3.2 LUME:n valtakunnallinen funktio

Kun elokuvakoulutus Suomessa pannaan kokonaisremonttiin, on LUME-keskuksen rooli selvitettävä ja sille on laadittava tosiasioiden perustuva uusi toiminnallinen ja rahoituksellinen konsepti. Muussa tapauksessa investointi uhkaa mennä kokonaan hukkaan.

Maailmalla on edelleen käytössä elokuvastudioita, jotka rakennettiin äänielokuvan keksimisen aikoihin 1930-luvulla. Esimerkit voivat ennustaa myös LUME:n studioille pitkää ikää. Elokuvakoulutus ei välttämättä muuta osoitetta moneen vuoteen.

LUME:n studiot soveltuvat kooltaan ja varustukseltaan erityisen hyvin juuri koulutuskäyttöön ja niiden kapasiteetti riittäisi myös paljon nykyistä monipuolisempaan, monialaisempaan ja monitasoisempaan koulutus- ja tutkimuskäyttöön.

Tosielämässä vuori ei voi mennä Muhammedin luo, joten LUME nykyisessä paikassaan on otettava yhdeksi pysyväksi kulmakiveksi suunniteltavassa kokonaisratkaisussa ja sen varaan on rakennettava kokonaisvaltainen koulutusyhteistyö eri toimijoiden välillä.

Mikäli Helsingin taideyliopisto toteutuu Virtasen B-mallin mukaisesti ja nykyinen TaiK:n Muotoiluosasto toimii tulevaisuudessa osana uutta ”Innovaatioyliopistoa” mahdollisesti esimerkiksi Otaniemessä, LUME-keskuksen sijainti Arabiassa on fakta, jota on vaikea muuttaa. Elokuvan, uuden median, lavastuksen ja joidenkin muiden nykyisen TaiK:n funktioiden säilyminen Arabian kampuksella, jossa niiden lisäksi toimii kahden AMK:n (Arcada, Stadia) elokuva- ja mediakoulutus, on perusteltua ja järkevää.

LUME-keskuksen kapasiteetti järjestettynä normaalilla elokuva- ja tv-studioiden toimintaperiaatteella riittää pitkälle tulevaisuuteen Arabian kampuksen tarpeisiin. Pyramidi-mallin toteutuminen lisäisi myös LUME-keskuksen valtakunnallista merkitystä koulutusinstrumenttina.

Näin ajateltuna LUME-keskuksella olisi kenties erilainen tehtävä kuin mihin se suunniteltiin alunperin, mutta tehtävä vastaisi siten paremminkin todellista tarvetta muuttuneissa olosuhteissa.

LUME on myös arvioitava valtakunnallisena yksikkönä siten, että uudistetun koulutustoiminnan vaatimat henkilö-, laite- ja päivityskustannukset lasketaan realistisesti ja sisällytetään määriteltävän elokuvan koulutusalan budjettiin. Pyramidi-mallin toteutus nykyisilläkin kokonaisresursseilla voisi mahdollisesti toimia ainakin osarahoituksena LUME:n toimintabudjetissa. Pyramidi-mallin toteuttaminen mahdollistaa sellaisen kriittisen massan kokoamisen LUME-keskuksen varaan, jota suomalaisen elokuvan kehitys koulutuksen avulla välttämättä vaatii.

Vaikka mitään muuta uudistusta ei tehtäisi, LUME-keskuksen uudelleenkonseptointi ja realistinen resursointi on joka tapauksessa välttämätöntä.

4 Elokuvakoulutus osana yliopistolaitoksen kehittämistä

Pian jo 50-vuotisella kokemuksella voidaan todeta, että Taideteollinen korkeakoulu on akateemiselle elokuvakoulutukselle epäonnistunut sijoituspaikka.

Periaatteessa elokuvakoulutus voi olla missä hyvänsä, jos se saa toimia rauhassa omilla ehdoillaan, eikä sitä yritetä homogenisoida sellaisen yksilötaiteilijoiden koulutukseen suunnitellun taideopetuksen kanssa, jonka kulttuuri on sille täysin vieras. Myös OPM:n teettämät muut selvitykset tukevat tätä käsitystä.

Tämän selvityksen tehtävä ei ole ottaa kantaa yleisiin ratkaisuihin, joita OPM tekee yliopistolaitoksen tai esimerkiksi Taideteollisen korkeakoulun osalta. Toimeksiannossa rajataan tehtävää kuitenkin näin:

"Seurantaselvityksen sisällölliseen ulottuvuuteen vaikuttavat myös tarkastelujakson aikana tehdyt muut taideyliopistoja koskevat selvitykset mm. selvitysmies Timo Eskon, selvityshenkilö Riitta Väisänen-Lahden, professori Turo Virtasen näkemykset ja professori Pentti Raittilan ennakointihankkeen tulokset sekä valtioneuvoston periaatepäätökseen julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä sisältyvät linjaukset yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen alueellisen yhteistyön vahvistamisesta."

Koska kaikki toimeksiannossa mainitut selvitykset kuitenkin puuttuvat elokuvaopetuksen tai sen puitteiden analysointiin ja tekevät myös radikaalejakin uudistusehdotuksia tilanteen korjaamiseksi, on asiallista ottaa kantaa mahdollisuuksiin ja vaihtoehtoihin.

4.1 Yliopistollisen elokuvakoulutuksen sijoittaminen oikein

Elokuvakoulutusta on annettava sen kaikilla tasoilla *"elokuvan ehdoilla"*, mikä tarkoittaa koulutettavan työvoiman laadullisen ja määrällisen vaatimustason tunnistamista ja tunnustamista, ja koulutuksen volyymilla ja laadulla todellisuuteen reagoimista. Tämä voi tapahtua vain jos elokuvakoulutukselle luodaan elokuvan tuotantotodellisuudesta johdettu, riittävä autonomia ja oma identiteetti.

Elokuvakoulutus on muiden taiteiden tavoin määritettävä omaksi koulutusalakseen.

Yliopistollisen elokuvakoulutuksen voi hallinnollisesti sijoittaa siten, kuin OPM suomalaisen yliopistolaitoksen uudistuksesta tarkoituksenmukaisimmin harkitsee. Olennaista on vahvistaa sen identiteettiä määrittämällä yliopistollinen ja ammattikorkeakoulujen elokuva- ja mediakoulutus omaksi koulutusalakseen ja antamalla sille mahdollisuus työnjaon ja modernin verkottumisen keinoin yhdessä luoda valtakunnallinen koulutuskokonaisuus, esimerkiksi Pyramidi-mallin mukaisesti.

4.1.1 Elokuvakoulu Taideteollisessa korkeakoulussa

On vain suhdanteiden, suhteiden ja sattumien seurausta että elokuvakoulutus tuli osaksi Taideteollista oppilaitosta ja että se vielä 48 toimintavuoden jälkeen on osa Taideteollisen korkeakoulun taiteellis-akateemista yhteisöä. Taideteollinen korkeakoulu on osoittautunut elokuvakoulutukselle vääräksi toimintaympäristöksi.

Kansainvälisesti elokuvakoulutusta annetaan itsenäisissä elokuva-akatemoissa, teatteri- ja elokuvakoulujen yhdistelmissä ja monialaisissa yliopistoissa, joissa elokuva on artikuloitu ”collegeksi” tai ”schooliksi”. TaiK:n kaltainen kokonaisuus, joka jakautuu vahvaan muotoiluun ja heikkoon elokuvaan, on poikkeuksellinen.

Reviiristiriidat resursseista ovat säteilleet toimintaan ja kulttuureihin TaiK:n molemmissa leireissä. Selvää myös on, että LUME-keskuksen valmistumisen jälkeen elokuvakoulutuksen, LUME:n palvelutoiminnan ym. vaatimien odottamattomien lisäresurssien hankkiminen ja kohdentaminen ovat vaikeuttaneet myös TaiK:n omaksuman ydintehtävän hoitamista.

Eskon ja Väisänen-Lahden selvitykset antavat hyvän konkreettisen osviitan elokuvakoulutuksen uudelleenjärjestämiselle. Uudistukseen on syytä ryhtyä pikaisesti ja sille mikä tällä hetkellä on Elokuvataiteen ja lavastustaiteen osasto (ELO) Taideteollisessa korkeakoulussa, on artikuloitava oma identiteetti ja asianmukainen toimintaympäristö, ja laadittava sille selvä, valtakunnallinen funktio suhteessa elokuvakoulutukseen, jota annetaan ammattikorkeakouluissa.

Toiminnallisesti ELO:lla on jo sen nykyisellä opetus- ja tutkimusrakenteella sekä resurssitasolla erinomaiset edellytykset ottaa vastuulleen Pyramidi-mallissa yliopistolle varattu tehtävä, ja se pystyy toimimaan koulutuksen ja tutkimuksen alueilla valtakunnallisessa roolissa, edellyttäen että sille annetaan kokonaisvaltaisempi vastuu kuin vähemmistöasemassa olevalla osastolla moniosastoisessa muotoilyliopistossa voi olla.

4.1.2 Elokuvakoulu taiteiden yliopistossa

Paradoksaaliselta kuulostaa, että elokuvakoulutus voisi saada itsenäisemmän aseman osana vielä suurempaa ja monialaisempaa taideyliopistoa, kuin nykyinen TaiK on. Ajatus perustuu sille olettamukselle, että valvutuneessa konseptissa jokainen taideyliopiston koulutusala saisi tasavertaisen statuksen, operatiivisen itsemääräämisoikeuden ja omasta taiteenalasta johdetun toimintamallin, yhteisen keskushallinnon palvellessa kokonaisuutta.

Turo Virtasen kaavailema malli perustuu tällaiseen ajattelutapaan ja vaikuttaa jo lähtökohtaisesti nykyistä toimivammalta.

Jos akateeminen elokuvakoulutus saa sen omasta ammattisubstanssista johdetun itsenäisen aseman, Pyramidi-mallin mukainen, verkottunut valtakunnallinen elokuvakoulutuskokonaisuus on toteutettavissa myös osana taiteiden yliopistoa.

Joitakin vuosia sitten ETO:lla tutkittiin rehtori Sotamaan luvalla hanketta, joka olisi tarkoittanut TaiK:n jakamista muotoiluakatemiaksi ja elokuva-akatemiaksi, jotka olisivat toimineet Taideteollisessa yliopistossa saman keskushallinnon alaisina. Tällaisesta järjestelystä on muualla hyviä kokemuksia, joihin perehdyttiin. TaiK:ssa toteutettiin sen sijaan osasto-uudistus, jossa 11 osastosta muodostettiin 5 osastoa.

Näin syntyi nykyinen Elokuvataiteen ja lavastustaiteen osasto (ELO), joka on sikäli keinotekoinen koulutusyksikkö, että teatteriin (ja siten ajatuksellisesti myös teatterikoulutukseen) kuuluva näyttämölavastus on sijoitettu nyt sellaiseen koulutusyksikköön, joka pääsuuntaukseltaan on puhdas elokuvakoulu.

Kaksoisakatemiamaalia suunniteltaessa kävi selväksi, että omaksi identiteetikseen artikuloitu elokuvakoulutus voitaisiin sijoittaa melkein mihin tahansa akateemiseen kokonaisuuteen, osastoksi, akatemiaksi tai ”*fakultetiksi*” samaan tapaan kuin teologia ja geologia voivat toimia samassa yliopistossa, vaikka niillä on tuskin muuta yhteistä kuin muodollinen tutkintorakenne ja akateemiset arvomerkit.

Tämän selvityksen johtopäätökset ja toimintaehdotukset on laadittu siten, että muodollinen hallintoyhteys yliopistoon voidaan järjestää parhaaksi katsotulla tavalla osana yliopistolaitoksen uudelleenjärjestelyä, jos vain pidetään huoli siitä, että elokuvakoulutus voidaan sisällöllisesti, hallinnollisesti ja tutkinnollisesti järjestää sen oman koulutus- ja tutkimusalan tarpeiden ja periaatteiden mukaisesti.

Elokuvakoulutuksella on poikkitaiteelliset yhteydet teatteriin ja tanssiin, musiikkiin, uuteen mediaan ja moniin sellaisiin taiteisiin ja oppiaineisiin, jotka toimivat Teatterikorkeakoulussa, Kuvataideakatemiassa tai Sibeliuksen Akatemiassa, sekä samojen alojen ammattikorkeakouluissa. Voi hyvin ajatella että taidealojen omilla identiteeteillä toimivat yksiköt taiteiden yliopistossa voisivat kehittää taiteellista ja opetuksellista yhteistyötään tasavertaisuuden periaatteella, vaikka yliopisto väistämättä tuleekin toimimaan ainakin Arabian ja Sörnäisten kampuksella.

Elokuvakoulutuksen sijoittaminen osaksi uudenlaista kokonaisuutta, Helsingin taideyliopistoa kuten Turo Virtanen ehdottaa, loisi edellytykset jopa tiiviimmälle yhteistyölle niiden naapuritaiteiden kanssa, jotka ovat elokuvalle läheisimpiä.

Avainsanoja ovat elokuvan tasavertaisuus muiden taidekoulutusten kanssa ja oma identiteetti, muuten ei Helsingin taideyliopistoa yleensä kannata toteuttaa, koska ilman niitä vanhat ongelmat vain siirtyvät uuteen taloon.

Uudistuksen toteuttamiseksi olen hahmotellut yliopistollisesta elokuvakoulutuksesta ja ammattikorkeakoulujen elokuvakoulutuksesta valtakunnallisen elokuvakoulutusprojektin, joka pyrkii ottamaan huomioon edellä esitetyt aspektit ja käyttämään hyväkseen myös sellaisia elementtejä jotka tulevat suoraan ja vain elokuva- ja tv-alalta ja saattavat siten olla uusia tai poikkeuksellisia korkeakoulukentässä.

5 Valtakunnallinen elokuvakoulutusprojekti

Suomalainen elokuva on pieni osakulttuuri pienessä maassa. Maalla on kuitenkin oma kieli ja oma kulttuuri – siksi elokuvakoulutuksen kaltaiset pienet asiat ovat erityisen tärkeitä hoitaa hyvin.

Elokuvakoulutuksesta kannatta muotoilla kansallinen, kokonaisvaltainen projekti, joka ulottuu elokuvaharrastajista ja koululaitoksesta ammattikorkeakouluun ja yliopistoon ja tuottaa entistä laadukkaampia ja kilpailukykyisempiä elokuvia ja tv-ohjelmia, koska niiden tekijät ovat saaneet yhtä hyvän koulutuksen kuin kollegansa muissa Euroopan maissa.

5.1 Perusteesi – uudistus toteutetaan nykyisin resurssein

Elokuvakoulutuksesta Suomessa muodostetaan kansallinen kehityshanke, joka kattaa koulutuksen valtakunnallisen rakenteen, opetussisällöt, resurssit ja sekä alueellisen että kulttuurillisen vaikuttavuuden.

Hankkeen toteuttamisella taataan suomalaisen elokuvan taiteellisesti ja teknisesti korkea taso ja varmistetaan koulutettujen elokuvantekijöiden kansainvälinen kilpailukyky. Elokuvan ammattilaisille rinnakkaisten televisioammattien koulutus sisällytetään hankkeeseen.

Uudistus pyritään toteuttamaan yhteiskunnan elokuvakoulutukselle jo osoittamilla resursseilla.

5.1.1 Alueelliset näkökannat on huomioitava

Ammattikorkeakoulujärjestelmää rakennettaessa on tehty laajamittaisia laiteinvestointeja ja myös elokuva- ja tv-koulutuksen ”*infraan*”. Tilat ovat pääosin kertainvestointeja, mutta laitekanta vaatii uusimista alati kiihtyvällä syklillä, mikäli laitteistoja aiotaan edes osittain käyttää myös ammattimaisen tuotantoon.

Toisaalta on runsaasti kansainvälisiä esimerkkejä, joiden mukaan elokuvakoulutuksessa voidaan käyttää vanhentuvaakin laitekantaa, koska koulutuksen todellinen painopiste on sisällön tekemisen koulutuksessa, ei niinkään teknisesti 100% laadun tuottamisesta.

Edellinen on paradoksi, joka selittyy näin: tarinan kertojia (käsikirjoittaja, ohjaaja) voidaan kouluttaa ilman viimeistä mallia olevilla laitteilla, mutta mikäli koulutusjärjestelmän on pystyttävä takaamaan myös teknisen huippulaadun hallinta, on kuvaajia, äänittäjiä ja leikkaajia ym. teknisempien ammattien harjoittajia voitava kouluttaa sellaisen laitekan-
nan käyttäjiksi, joita ammattituotannot käyttävät.

Eurooppalaisten elokuvakoulujen perinnettä käsittelevässä seminaarissa (*Our Heritage / GEECT, Bratislava 5/2006*) Norjan kansallisen elokuvakoulun johtaja Malte Wadman sanoikin: ”*Jatkuvasti uusiutuva laitekanta uhkaa kaikkea muuta paitsi sisällön tuottamista.*”

Useissa elokuvakouluissa paradoksi onkin ratkaistu siten, että oma kalusto ei ole ”*state of the art*”-tasoisia (*viimeistä laitesukupolvea*), mutta lopputyötuotantoihin vuokrataan ”*rental house*”-kalusto (*kaupallinen laitevuokraamo*) opiskelijoidenkin käyttöön. Näin opitaan myös oikeissa tuotannoissa vallitsevia käytäntöjä.

Mikäli AMK-elokuvakoulujen verkkoa tarkastellaan Pyramidi-mallin mukaisesti ja kehitetään valtakunnalliseksi BA-elokuvakoulujen verkoksi, erikoistumisen avulla ja alueellisten tarpeiden huomioimisella voidaan saada merkittäviä säästöjä tulevaisuuden päivityksiä ym. suunniteltaessa. Elokuvakoulutukseen jo tehdyt investoinnit (LUME, ammattikorkeakoulujen studiot ja laitteet ym.) on todettava faktana, lähtötilanteena, jonka varaan uudistus rakennetaan sen ensi vaiheessa.

Seuraavan sukupolven laiteinvestoinneista on syytä joka tapauksessa tehdä valtakunnalliset päätökset.

Akateemisesti voisi tietenkin keskustella (*viisastella*) joidenkin tehtyjen investointien mielekkyydestä, mutta sellainen keskustelu tai syyllisten etsiminen ei tuo rahoja takaisin.

Onkin pyrittävä hyödyntämään maksimaalisella tavalla jo suoritettut investoinnit. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että on epärealistista lyhyellä tähtäyksellä edes ehdottaa koulutuspaikkakuntien tai -yksiköiden harventamista elokuvakoulutuksen tehokkuuden tai taloudellisuuden parantamiseksi. Studioita ei kannata jättää tyhjiksi eikä kameroita kylmiksi säästämiseen vedoten. Sen sijaan pitää rohkaista projektin osapuolia arvioimaan oma ydin-
funktionsa osana uudistusta.

5.1.2 Suomen elokuvakoulut -konsortio on tehnyt arvokkaan perustuksen

Suomen elokuvakoulut -konsortion työ on tuottanut yksimielisen käsityksen siitä, että suurin ja kärjistyvä ongelma on ylipaisutettu aloitus- ja opiskelijapaikkojen määrä, joka koskee kaiken tasoista elokuva- ja tv-koulutusta, sekä sen reunamille syntyneitä, monilla eri nimikkeillä toimivia koulutusaloja, joiden opiskelijat usein kuitenkin kokevat olevansa ”elokuva-opiskelijoita”.

Suurelle joukolle lahjakkaita nuoria ihmisiä annetaan tahattomastikin suuri lupaus, jota on mahdoton pitää. Tilanne on lähivuosina käymässä kestäättömäksi. Monistakin syistä, joihin myös Pentti Raittila ansiokkaassa raportissaan viittaa, koulutuksen alueellinen hajajaisuus kuitenkin on sekä välttämättömyys, että resurssien tuhlaamista hajottamalla niitä.

Erikseen on arvioitava miten hajalleen sijoitettua laitekantaa kannattaa uusia ja päivittää, mutta elokuvakoulutukseen ja alueelliseen toimintaan soveltuvaa laitteistoa näyttää valtakunnassa olevan riittävästi ja se on alueellisesti tasapuolisesti sijoitettu.

Jotta jo tehdyistä sijoituksista saataisiin maksimaalinen hyöty, koko elokuvakoulutuksen kenttä on voitava arvioida yhtenä kokonaisuutena ja sen puitteissa on toteutettava alan omista koulutussisällöistä johdettu uudistus ja työnjako.

Yhteiskunnan yleinen verkottumisen lisääntyminen luo yhä paranevat mahdollisuudet elokuvan koulutusalan tehokkaaksi järjestämiseksi valtakunnallisena kokonaisuutena, sen maantieteellisestä hajaannuksesta huolimatta.

Ammattikorkeakouluille on uudistusta suunniteltaessa laadittava nykyistä selvempi itsenäisen alueellisen toimijan rooli. Tämän roolin ohjaaminen tiukan keskusjohtoisesti ei ole järkevä vaihtoehto, vaan kukin AMK on velvollinen itse arvioimaan omat alueelliset vahvuutensa, toiminnalliset painopisteensä, erikoistumisensa ja yhteistyömahdollisuutensa osana uudistusta.

Suomen elokuvakoulut -konsortion työ on osoittanut, että koulutusosalalla on tarpeellinen vastuuntunto ja yhteistyökyky toteuttaa kokonaisvaltaisenkin uudistus ilman raskasta valvontaa ja hallintoa.

Raittilan ja Virtasen raporttien perusteella voi todeta, että duaalimalli mahdollistaa monet, räätälöidytkin ratkaisut, joita voidaan tehdä myös aluepoliittisin perustein.

Sallimalla koulutusyksiköille omat räätälöidyt profiilit mutta samalla huolehtimalla niiden opetuksen laadun standardisoinnista tutkintojen ja jatko-opiskelun suhteen, pienellä erikoiskoulutusosalalla voidaan toteuttaa kokonaisuudistus, joka johtaa maantieteellisesti hajautetun mutta toiminnallisesti valtakunnallisen elokuvakoulun syntymiseen.

5.1.3 Elokuvakoulu – elokuvakoulujen verkko

Elokuva- ja tv-alan tavoitelluimmat työpaikat ovat keskittyneet pääkaupunkiseudulle eikä tämä tosiasia muutu tulevaisuudessakaan. Kokonaisuudistus kuitenkin antaa koko valtakunnassa elokuvallisesti lahjakkaille nuorille mahdollisuuden kunnolliseen peruskoulutukseen alueellisessa koulutusympäristössä ja sen jälkeen mahdollisuuden myös työllistyä elokuvan ja television BA-tason ammatteihin alueellisesti, tai edetä yliopistollisen elokuvakoulutuksen kautta ensirivin taiteilijaksi ja maisteriksi tai tohtoriksi.

Suomen elokuvakoulu on ymmärrettävä nykyisten elokuvakoulujen valtakunnallisena verkkona, joka antaa nuorelle lahjakkaalle ihmiselle, hänen kotipaikastaan riippumatta, mahdollisuuden astella tielle tähtiin.

Uudistuksen ripeä toteuttaminen on tärkeää. Taidekoulutuksen rajalliset valtakunnalliset resurssit on voitava käyttää tehokkaimmalla mahdollisella tavalla, jota nykyinen olemassa-oleva koulutusrakenne ei edusta.

Nykyiset rakenteet ja reviirit, hallinnolliset, alueelliset tai akateemiset, eivät saa olla uudistuksen esteenä. Uudistus on toteutettava ennen kuin tilanne kriisiytyy työllisyyspoliittiseksi ongelmaksi tai ylivoimaiseksi ongelmaksi hoitaa laitekannan ym. päivitykset asianmukaisella tavalla.

5.1.4 Työnjako ja yhteistyö ammattikorkeakouluissa

Toteuttamalla elokuva- ja tv-koulutusta antavien ammattikorkeakoulujen ja yliopiston välillä BA/MA -työnjako, maantieteellisesti hajautettuja resursseja voidaan käyttää hyväksi sekä valtakunnallisen opetuksen järjestämiseen että alueellisen ja paikallisen tuotantotoiminnan ja elinkeinoelämän tukemiseen.

Koska ”Suomen elokuvakoulu” on täysin uusi kokonaisvaltainen konsepti, on syytä tutkia kaikki mahdollisuudet yhteistyöhön AMK:iden ja alueellisen tai paikallisen yliopiston kesken. Opetuksen, tutkintojen ym. suunnittelussa yliopiston taitotieto on soveltuvin osin voitava käyttää AMK:n hyväksi. Mikäli AMK:lla on oma jatkotutkinto-ohjelma, sen toteuttaminen yhdessä yliopiston kanssa voisi säästää resursseja. Yhteistyölle voidaan luoda yleinen malli, mutta sen käytännön toteuttaminen tulee antaa niiden vastuulle jotka sen toteuttavat, siis kullekin AMK:lle.

Yhteistyö voi parhaimmillaan muodostua kaksisuuntaiseksi ja molempia osapuolia hyödyttäväksi. Median, elokuvan ja television, muuttuminen enenevästi osaksi meidän jokaisen jokaista päivää lisää tietenkin myös median käyttömahdollisuuksia kaikenlaisessa opetuksessa, esimerkiksi yliopisto-opetuksen presentaatioissa ym.

Yhteistyötä koordinoimalla ammattikorkeakoulujen henkilökunta, studiot ja laitteet voisivat myös toimia merkittävänä lisäarvona paikalliselle yliopistolle, samaan tapaan kuin Helsingin yliopistossa on kauan toiminut kuvalaitos, nykyisin yliopiston AV-yksikkö. Yliopisto voisi osoittaa toimintaan resursseja joilla laiteinvestointien käyttöastetta voitaisiin ehkä merkittävästikin yhteiskäytöllä parantaa.

Tällaisen ”palvelumallin” mahdollinen sisällyttäminen osaksi AMK:den toimintakenttää voisi koulutusyhteistyön lisäksi vahvistaa niiden toimintaa ja kulttuurista merkitystä paikallisesti ja alueellisesti, ja luoda myös sellaisia pysyviä työpaikkoja, jotka vastaavat Pentti Raittilan raportin haasteeseen monialaisesta osaamisesta.

Ammattikorkeakoulujen erikoistuessa ja profiloitessa omaa rooliaan, on paikallisten olosuhteiden ja elinkeinorakenteen merkitystä suunnittelussa korostettava.

5.1.5 Kulttuuriset olosuhteet

Valtakunnallisena kokonaisuutena järjestetyn elokuvaopetuksen on vaikea tukeutua olemassa oleviin kulttuurirakenteisiin. Helsingin ulkopuolella alueellista tuotantoa on todellisuudessa varsin rajallisesti.

Jopa Yleisradio karsii voimakkaasti alueellista televisiotoimintaansa, vaikka on vastikään tehnyt sen rakentamiseen mittavia investointeja joiden elinkaari voisi jatkua vielä vuosia. Joillakin paikkakunnilla yliopiston, elokuvafestivaalin, paikallisen elokuvakeskuksen tms. vaikutus tukee kulttuurisesti myös elokuvakoulutusta.

Kun elokuvakoulutukselle aletaan laatia yhtenäistä valtakunnallista koulutusrakennetta tai -mallia, on syytä perusteellisesti tutkia, miten muut alat toimivat.

Perinteisesti meillä on esimerkiksi urheilun ja musiikin alueilla varsin kattava ja hyvin toimiva vapaaehtoisjärjestelmä ja koulutusta tukeva organisaatio, joka toimii suurin osin kokonaan vailla valtion rahoitusta, mutta tuottaa silti merkittävästi kansallista osaamispääomaa.

Lähinnä vanhempien uhrauksien avulla mm. junioriurheilu tuottaa jatkuvasti sellaisia lahjakkuusreservejä, joista ennen muuta joukkueurheilun kansallinen ja kansainvälinen huipputaso ammentaa osaajiaan.

Musiikkielämä puolestaan – eräänlaisena ”kansallisena” taiteenalana – (kiitos Sibeliuksen!) – on järjestetty tavalla, jota kannattaa vaikka kopioida: jo aivan pieninä musikaaliset (usein myös epämusikaaliset) lapset raahataan musiikkileikkikouluihin, joista taiteen ikuisen darwinismin tuloksena musikaalisesti lahjakkaimmat suodattuvat konservatorioiden ja musiikkilukioiden kautta Sibelius Akatemiaan ja sitä tietä vaikka La Scalan tai Metropolitanin parnassoille.

Mikään ei estä elokuvaa kopioimasta näitä malleja, soveltuvien osien. Elokuva vaatii tekniikkaa, mutta sen alkuaineiden voi sanoa olevan varsin yleistä leikkikoulutoimintaa ja peruskoulunkoulun taideaineiden opetusta: piirtämistä, kertomista, laulamista, liikkumista, näyttöä.

Näyttämötaiteen, kuvataiteen ja musiikin mallien mukaisesti Suomeen kannattaa uudistuksen kokonaisvaltaiseksi toteuttamiseksi kehittää hyvin organisoitu ja elokuvaopetuksen AMK-verkon kanssa korreloitu elokuvataidelukioiden verkko.

Elokuvataidelukion elokuvakerho tai videotyöpaja toimii käytännössä valmennusportaana paikallisen AMK:n opiskelijoiksi pyrkiville. Malli toimii erinomaisesti muiden taiteiden alueella, joten se on suoraan sovellettavissa elokuvaan eikä vaadi keneltäkään mittavia investointeja. Ajatus voidaan toteuttaa miltei pelkällä paikallisen yhteistyön lisäämisellä.

Opetusministeriön on syytä vihdoinkin tiedostaa ja tunnustaa, että myös kulttuuritoiminnan, jota OPM harjoittaa Elokuvataidetoimikunnan ja Suomen Elokuvasäätiön pyrkimyksiä ja myös suoranaisesti elokuvan tuotanto- ja liiketoimintaa subventoimalla, on syytä kantaa oma osansa kansallisen elokuvakoulutuksen vastuusta. Varsinkin kun se voidaan toteuttaa tavalla, jossa kulttuurille osoitettuihin resursseihin ei kajota.

5.1.6 LUME-keskus koulutuksen tukiyksiköksi

Mediakeskus LUME rakennettiin tarpeeseen: elokuvakoulutuksella ei ollut tarvittavia perustiloja ja -laitteita, vaikka koulutus oli jo 40-vuotias. LUME-keskuksen rakentamisaikaiset budjettivaikeudet (Esko, Väisänen-Lahti) johtivat tilanteeseen, jossa LUME:n varustelu ei edes toteutunut laadittujen suunnitelmien mukaisesti.

Helsinkiin valmistuvat uudet tapahtumapaikat vähentävät LUME:n attraktiivisuutta tapahtumamarkkinoinnissa. LUME on kohtuuttoman kallis ylläpidettävä pienen yliopiston omalla vastuulla ja sen kaupallinen toiminta koulutustoiminnan rinnalla aiheuttaa jatkuvaa epäselvyyttä ja hukkakäyntiä. Elokuvakoulutukselle on myös aiheutunut selviä lisäkustannuksia LUME:n kaupallisesta toiminnasta, vaikka korkeakoulun tasolla voidaan osoittaa LUME:n kaupallisesta käytöstä tuottoja.

OPM:n on syytä tunnustaa, että LUME-keskukseen tehty arvokas investointi uhkaa mennä hukkaan, ellei sen konseptia laadita uudelleen.

LUME-keskuksen toiminnalle on laadittava elokuvakoulutuksen valtakunnallisen tukiyksikön malli. LUME:n tehtävänä on oltava mahdollistaa pääkaupunkiseudun kaikkien koulutusyksiköiden mahdollisimman tehokas ja korkealuokkainen elokuvakoulutus, sekä toimia elokuvan MA-opetuksen, sekä jatkokoulutuksen ja tutkimuksen tyyssijana.

LUME-keskuksen roolia itsenäisenä tutkimus- ja kehitysyksikkönä ei pidä vahvistaa, koska perimmältään kyse on vain studiokompleksista, koulutuskoneesta, joka tulee mahdol-

listaa todellisten elokuvakoulutus- ja tutkimusyksiköiden taiteellinen ja tutkimuksellinen työskentely.

LUME:n mahdollista ylikapasiteettia voidaan tietenkin edelleen myydä, jos niin päätetään, mutta koulutustoimintaa ei pidä tulevaisuudessa alistaa kaupalliselle. Uuden mallin mukaisesti järjestetyn elokuvakoulutuksen voi ennakoida ottavan pikaisesti käyttöön LUME:n täyden kapasiteetin, ja tuottavan LUME:ssa myös uusia työpaikkoja ja harjoittelupaikkoja opiskelijoille.

Määrittelemällä LUME-keskukselle sellainen tehtävä ja rooli, joka sillä voi Arabian kampuksella yliopiston ja usean ammattikorkeakoulun leikkauspisteessä valtakunnallisesti olla, luodaan elokuvakoulutuksen tukipalvelu jossa toteutuu "*kriittinen massa*" – joka auttaa tuottamaan elokuva-alalle huippujen huiput, joka toimii pitkälle tulevaisuuteen kansallisena ja kansainvälisenä elokuvakoulutuksen keskuksena Suomessa.

5.2 Erityisestä yleiseksi

Kuten olen toistuvasti korostanut, elokuva- ja tv-koulutus on vihdoinkin määriteltävä omaksi koulutusalakseen, järjestettävä sen omilla ehdoilla, niistä tarpeista lähtien joita elokuvan ja television ammattiala edellyttää – näinhän muidenkin taidealojen koulutus on järjestetty.

Elokuvakoulutusta, pientä erityisalaa, voisi mahdollisesti käyttää hyväksi suunnittelussa yleisemminkin – ei niinkään sisällöllisesti vaan rakenteellisesti ja hallinnollisesti.

Kun koulutus toteutetaan pyramidimallin mukaisesti siten, että AMK:t vastaavat BA-koulutuksesta hajautetulla, erikoistumiseen perustuvalla mallilla ja MA-koulutus keskittää yliopistoyksikköön, on myös erityisen tarkasti huolehdittava järjestelmän laadunvarmistuksesta.

Suomi voisi olla aloitteentekijä elokuvakoulujen kansainvälisen järjestön CILECT:n eurooppalaisen alajärjestön GEECT:n puitteissa ja myös ehdottaa kehitettäväksi yleiseurooppalainen elokuvakoulutuksen arviointijärjestelmä, jolla laadun kehittymistä voisi varmistaa.

5.2.1 Tarjolla edustava pilottihanke

Elokuvakoulussa jo ykköskurssin harjoitustyövaiheessa samaa taideteosta työstää 6–9 taiteilijaa, joiden jokaisen yksilösuorituksesta elokuvan kokonaisuus muodostuu. Elokuva on huomattavasti monialaisempi ja sosiaaliselta dynamiikaltaan monipuolisempi taidelaji kuin esimerkiksi teatteri. Elokuvassa on hallittava sekä kalusto (kuvaaminen, äänittäminen, leikkaaminen) että se mitä kuvataan (käsikirjoittaminen, näyttelijöiden ohjaaminen ym.). Lisäksi elokuvassa on kyse erittäin monimutkaisesta tuotantokoneistosta ja -prosessista.

Käsikirjoittajan työ yksinäisessä kammiossaan, ohjaajan intensiivinen henkilöohjaus kameran edessä (ja kameran takana!), erittäin edistysellinen ja kiihtyvällä syklillä uusiutuva kuvan ja äänen tuotantotekniikka, monikerroksinen kuvan ja äänen jälkikäsittely jossa edelleenkin kohtaavat digitaalinen kuvankäsittely ja elokuva-laboratorion "*wet process*" – ja lopulta erittäin raaka ja kaupallinen markkinointi, myynti ja yleisön kohtaaminen – tämä kaikki tapahtuu jo elokuvakoulussa ja niin pitääkin, muuten ei koulutusta kannata antaa.

Elokuva ja elokuvakoulutus sisältävät siis myös erittäin merkittävän kaupallis-taloudellisen ulottuvuuden jo koulutuksessa. Tämä leimaa elokuvakoulutusta aivan eri tavalla, kuin mitään muuta taidekoulutusta.

Pieneen maahan ja suppealle kielialueelle mahtuu vain rajallinen määrä elokuvantekijöitä. Taiteellinen kilpailu tuottaa usein hyviä tuloksia ja taidealoilla ”hukkaprosentti” on aina korkea, mutta koulutusalan koko on arvioitava nykyistä realistisemmin suhteutettuna elokuva- ja tv-alan todellisiin tuotanto- ja kehitysnäkyymiin (Raittila).

Elokuvakoulutus on yhdistelmä monien koulutusalojen sisältöjä ja kuitenkin se on volyymiltaan erittäin rajattu. Siten sitä voisi helposti käyttää korkeakoulutuksen uudelleenajattelun työkaluna myös muita aloja varten. Korkeakoulutasoinen elokuva- ja tv-koulutus voisi sopia pilottihankkeeksi, jonka avulla voidaan tutkia mahdollisuuksia järjestää koulutus rajatun koulutusalan omilla ehdoilla, verkottuneena kansallisena ja valtakunnallisena hankkeena.

Koska elokuvan tekeminen (ja koulutus) on jo sinällään monialaista, elokuva poikkeaa ratkaisevasti melkein kaikesta muusta korkeakoulutuksesta ja melko paljon myös muusta taidekoulutuksesta. Tämän vuoksi ei sen sisällön järjestämisellä olisi ehkä yleisempää arvoa, vaan tavalla miten koulutusalan identiteetti, koulutus- ja tutkimusrakenne, valtakunnallinen ja alueellinen tasavertaisuus ja työnjako, sekä järjestelmän hallinnointi ja laadunvarmistus voidaan hoitaa verkottuneena koulutusyhteisönä, johon osallistuu monta AMK:ta ja yliopisto.

6 Toimenpiteet ”Suomen elokuvakoulun” toteuttamiseksi

Ehdottomasti tärkeintä on tunnustaa elokuva omaksi koulutusalakseen muiden taiteiden tavoin ja johtaa tarvittavat toimenpiteet koulutusalan omista tarpeista ja kulttuurista käsin.

6.1 Tiivistelmä toimenpiteistä

Elokuvakoulutuksen ammattikorkeakouluverkko voidaan toistaiseksi säilyttää sellaisena kuin se nyt on, mikäli se mukautetaan todellisen koulutustarpeen vaatimuksiin ja sen toimintaa kehitetään valtakunnallisen kokonaisvaltaisen mallin tarpeiden mukaiseksi.

Tämä edellyttää valistuneen työnjaon ja erikoistumisen toteuttamista ammattikorkeakoulujen elokuva- ja tv-opetusten välillä ja niiden suhteessa yliopistolliseen elokuvakoulutukseen. Kehitystä haittaava väärä kilpailu AMK-elokuvakoulujen ja yliopistoeelokuvakoulun välillä on purettava ja toiminnan on perustuttava työnjakoon ja yhteistyöhön.

Uudistus on toteutettava valtakunnallisena ja kokonaisvaltaisena. Maantieteellisesti hajanaiselle ja sisällöllisesti moninaiselle Suomen elokuvakoululle on luotava vahva kansallisen koulutusalan identiteetti, jonka tunnustavat myös korkeakoulu- ja kulttuuriyhteisö.

Uudistukseen kannattaa kytkeä vahva kulttuuriulottuvuus, joka jo nykyään toimii yksilöiden ja opettajien tasolla, mutta jonka lisäarvoa ei ole organisoitu osaksi koulutuksen sisällöllistä ja taloudellista järjestämistä.

OPM jakaa kulttuuribudjetistaan kotimaiselle elokuva- ja tv-tuotannolle niin mittavan vuosittaisen subvention, että on voitava vaatia myös sen hyödyntämistä koulutusjärjestelmän kehittämisessä, mikäli tavoitteet yhdistämällä saavutetaan kriittistä massaa nykyistä enemmän, eikä koulutus kajoa kulttuuriresursseihin.

Uudistussuunnitelma ottaa myös huomioon ja toimii hyvin niiden linjausten mukaisesti, joita OPM:n kulttuurisihteeri Leena Laaksosen johtama työryhmä on esittänyt muistiossaan ”*Alueellisen audiovisuaalisen toiminnan kehittäminen*” (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:42).

Suunnitelma perustuu sille, että valtakunnallisesti kootaan kaikki elokuvaan ja televisioon liittyvät jo olemassa olevat henkiset ja materiaaliset resurssit kriittiseksi massaksi, jonka varaan koulutuskokonaisuus voidaan asettaa.

6.1.1 Elokvataidelukioiden verkko

Elokuva- ja tv-ala on ”*seksikäs*”, mittaustenkin mukaan monet nuoret haaveilevat alan ammateista – tai ainakin sen julkisuudesta. Vaikka tällainen ”*media hype*” sisältää koko joukon epäterveitäkin piirteitä, kyse on pitkästä trendistä jolle yhteiskunnan digitalisoituminen, mobiilipalvelujen parantuminen ja monipuolistuminen ja monet muut elokuvaa ja televisiota lähellä olevat sekä tekniset että sisällölliset yleiset kehityskulut antavat lisävoimaa tulevaisuudessakin.

Tätä ”*ilmaista lisäarvoa*” ei kannata väheksyä, olla käyttämättä sitä hyväksi.

Nuorten innostuksen kanavoimiseksi osaksi elokuvakoulutusta – musiikista tutun konservatoriomallin mukaisesti – perustetaan tai mukautetaan ammattikorkeakoulupaikkakunnille elokuvataidelukiot, jotka huolehtivat aluskasvillisuuden kouluttamisesta AMK:ille ja generoivat elokuvakerhojen, videotyöpajojen, elokuvafestivaalien ym. avulla elokuvan tekemisen kulttuurin kehittymistä myös valtakunnallisten elokuva- ja tv-keskittymien ulkopuolella.

Paikallisen AMK:n on järjestettävä toimintansa siten, että yhteiskunnan maksamat tila- ja laiteinvestoinnit voidaan soveltuvin osin hyödyntää elokuvataidelukioita tukemalla.

AMK voi yhteistyöllä tukea paikkakuntansa taideaineiden, lähinnä tietenkin kuvaamataidon (kuvaus), musiikin (ääni, leikkaus) ja äidinkielen (käsikirjoitus) opetusta. Mikäli kouluissa on näytelmäkerhoja tms., ne tekevät yhteistyöstä entistä hedelmällisempää (näyttelemine, ohjaus). Elokvataidelukio voi tarjota myös työ- ja harjoittelupaikkoja AMK-yhteisölle.

6.1.2 Ammattikorkeakoulu – BA-elokuvakoulu

Ammattikorkeakoulujen elokuvakouluista muodostetaan valtakunnallinen verkko, joka yhteistyössä vastaa elokuvakoulutuksen akateemisen BA-tason toteuttamisesta.

AMK-elokuvakoulutus on standardisoitava / homogenisoitava siten, että AMK:t voivat vastata elokuvan BA-koulutuksesta ja että lahjakkaimmille opiskelijoille muodostuu luonteva yhtenäinen opintie (Raittila) elokuvataidelukiosta ammattikorkeakoulun elokuvakouluun ja erillisen valintaprosessin kautta taideyliopiston elokuvakoulun MA ohjelmaan – ja sitä tietä huippuosaajaksi tai vaikka elokuvataiteen tohtoriksi.

Standardisoiminen tai homogenisoiminen ei tarkoita ylhäältä ohjattua pakottamista, vaan toteutetaan uudelleenorganisoidulla Suomen elokuvakoulut –konsortio siten, että elokuvan koulutusala konsensuaalisesti itse määrittää koulutuksen työnjaon, rakenteen ja sisällön niin, että kokonaisuus valtakunnallisesti vastaa taiteellista ja akateemista vaatimustasoa.

Suomen elokuvakoulut -konsortio on 6-vuotisen toimintansa aikana osoittanut elokuvakouluille ja OPM:lle, että elokuvan koulutusalan on mahdollista sopia sisällöistä ja toiminnoista siten, ettei myöskään nykyinen duaalimalli ole esteenä kokonaisvaltaisten kehityssuunnitelmien toteuttamiselle.

AMK-elokuvakoulu toimii alueellisessa kulttuuriyhteydessä, sekä yhteistyössä paikallisen elokuvataidelukion kanssa, ja sen on voitava myös järjestää toimintansa koordinoitusti paikallisen tai alueellisen yliopiston kanssa. Järjestely tulee toteuttaa kunkin alueen omilla periaatteilla, päämääränä kuitenkin yhteistyön hyödyntäminen kansallisen elokuvakoulutuksen ja elokuvatuotannon ehdoilla.

6.1.3 Ammattikorkeakoulu – alueellinen elokuvakoulu

Ammattikorkeakoulujen verkko on maantieteellisesti hajanainen ja toiminnallisestikin moninainen. Olemassaolonsa turvaamiseksi myös tulevaisuudessa ammattikorkeakouluilla voi edelleen olla valtakunnallisen BA-koulutuksen lisäksi myös oma profiili tai eriytetty tehtävä.

AMK:n elokuvakoulutus voi profiloitua erikoistumalla, valitsemalla erityisalan (esimerkiksi: animaatio, ruotsinkielisyys) tai tukeutumalla paikallisen / alueellisen elinkeinoelämän tarpeiden huomioimiseen (esimerkiksi: matkailuelinkeino, ruotsinkielisyys).

Ammattikorkeakoulujen elokuvakoulutuksessa on piirteitä halusta profiloitua vahvuusalueilla. Pyrkimystä on voitava vahvistaa myös osana kokonaisuudistusta. Elokuvakoulutus on nähtävä erillisenä koulutusalan ja sen on voitava toteuttaa tehokkain ja tuottavin toimintamalli jäykistä rakenteista ja vanhoista konventioista välittämättä.

Tämä tarkoittaa myös sitä, että ne AMK:sta BA-tutkintoon valmistuvat jotka eivät jatka yliopistossa elokuvakoulutuksen MA-ohjelmassa, voivat nykyistä paremmin työllistyä koulutustaustapaikkakunnallaan ja että he hallitsevat alueellisen työvoimatarpeen edellyttämät taidot.

Yhteistyö paikallisen yliopistokeskittymän kanssa järjestetään siten, että yliopistojen omassa toiminnassaan enenevässä määrin tarvitsemien mediapalvelujen tuottaminen tehdään alueellisesti järkevällä tavalla käyttäen AMK:ta soveltuvien tavoin yliopiston apuna, HY:n kavalaitoksen tapaan.

Koska tarkoitus on toteuttaa vahva, valtakunnallinen, verkottunut elokuvakoulutuskokonaisuus, kukin AMK saa itse vastuulleen esittää yksityiskohtaiset suunnitelmat oman toimintansa kehittämiseksi sekä koulutuskokonaisuutta että paikallista tai alueellista toimintaansa vahvistavalla tavalla.

Erityistä painoa on voitava panna AMK:n omassa toimintaympäristössä vallitsevan koulutus- ja elinkeinorakenteen, sekä alueellisten ulkopuolisten rahoituslähteiden huomioon ottamiseen uudistuksen suunnittelussa. Jo aiemmin Kemi-Tornion AMK ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta ovat ilmaisseet mm. matkailuelinkeinon tarpeet omaksi viitekehiksekseen, joka on tyypillinen alueellisista lähtökohdista johdettu erikoistumisalue.

Ajattelemalla AMK:iden elokuvakouluja uudella tavalla ja määrittelemällä niiden tehtävät uudelleen, voidaan turvata myös sellaisten investointien kohtuullinen tuottavuus, joita on tähän mennessä tehty suppeiden koulutuskokonaisuuksien toteuttamiseen.

Viittaan tässä faktaan siitä, että minkään laskutavan mukaan Suomen kokoiseen maahan ei tarvittaisi niin paljon studioita ja elokuvan ja television kalliita tuotantovälineitä, kuin maahan on hankittu.

Uudistuksessa on myös ehdottomasti karsittava sellainen ajatusmalli, että jokainen AMK:n elokuvakoulutukseen päässyt nuori lupaava ihminen olisi automaattisesti sellaisen koulutustien alkupäässä, joka johtaa pitkien näytelmäelokuvien tekijäksi.

Tällaista lupausta ei nytkään anneta muualla kuin ELO:lla, sielläkin vain urallaan onnistuneiden esikuvien voimalla, mutta opiskelijan subjektiivisia toiveita loistavalle uralle pääse-

misestä ruokitaan tahattomasti mm. koulutusohjelmien nimillä, ym.

Jo sanana ”elokuva” edelleen yleensä tarkoittaa ”pitkää näytelmäelokuvaa” ja julkisuuden loistetta. Uudistuksella toteutettava BA- ja MA-tasojen selvä eriyttäminen pyramidi-mallin mukaiseksi kaksiportaiseksi koulutusjärjestelmäksi, jonka avulla koulutus nykyisestään tehostuu, voi kuitenkin tehdä opiskelijan Hollywood-haaveistakin realistisempia.

6.1.4 Taideyliopiston MA-elokuvakoulutus

Yliopistollinen elokuvan tekemisen koulutus on järjestetty Taideteolliseen korkeakouluun (ELO). Koulutus tapahtuu BA-MA -ohjelmana. Kun opiskelija hyväksytään ELO:lle, hän saa automaattisesti MA-oikeuden. Koska AMK-elokuvakoulujen työnjako ja koordinointi on osittain järjestämättä, ammattikorkeakouluista ELO:lle karsinnan kautta pääsevät joutuvat aloittamaan opiskelunsa uudelleen alkeista.

Tämä ei ole taloudellisesti järkevää, eikä myöskään ole kenenkään vika että näin on käynyt. Ammattikorkeakoulujen elokuvakoulujen kehittyminen on osin tapahtunut ”*orgaanisesti*” ja organisuus on vain johtanut tällaiseen tilanteeseen.

Tästä johtuu myös ELO:n professorikunnan ylimielinen asenne jonka mukaan AMK:issa opiskelijat ”*väärinkoulutetaan*” ja siksi kaikki on aloitettava alusta uudelleen.

Duaalimalli ei ole elokuvakoulutuksessa erityisen hyvin toteutunut, kaikista pyrkimyksistä huolimatta. Osittain tämä johtuu siitä että yliopisto ja ammattikorkeakoulut ovat kilpailleet opiskelijoista ja opettajista samoilla markkinoilla, sen sijaan että koulutuskokonaisuus olisi otettu haltuun.

Esitettävän uudistuksen olennainen tarkoitus on tarttua tähän epäkohtaan, koska kaikki muut vaihtoehdot johtavat yhä paheneviin vaikeuksiin ja huonoimmassa tapauksessa koko järjestelmän julkiseen nolaamiseen.

Elokuvakoulujen kansainvälisen järjestön CILECT:n hallituksessa on toistuvasti esitetty epäilyksiä suomalaisen elokuvakoulutuksen vääristyneisyydestä. Suomella on kokoonsa nähden selvästi moninkertainen yliedustus järjestön jäsenkunnassa, jonka vuoksi suomalais-ten elokuvakoulujen jäsenhakemuksiin on suhtauduttu epäluulolla.

Yliopistollinen elokuvakoulutus on osana uudistusta järjestettävä uudelleen valtakunnalliseksi MA-koulutukseksi.

Vaikka tämän selvityksen tehtävä ei ole ottaa kantaa koko yliopistokentän uudelleenjärjestelyyn, rehtori Yrjö Sotamaan kauaskantoinen puhe TaiK:n syyslukukauden 2005 avajaisissa, jossa hän ehdotti perustettavaksi sellainen innovaatioyliopisto, jossa tekniikka, kaupallisuus ja muotoilu voisivat parhaiten hyödyntää toisiaan, voi luoda hyvän pohjan tämänkin uudistuksen toteutukselle.

Sotamaan ehdotus soveltuu hyvin TaiK:n perinteisen ydinalueen, muotoilun, uudelleenjärjestämiseksi. Sekä substantiaalisesti että prosessuaalisesti muotoilulla on tulevaisuudessa yhä tärkeämpi osa innovaatioiden, tekniikan ja kaupan kokonaisvaltaisessa kehittämisessä.

Taideteollisen korkeakoulun ”pehmeiden” osien, kuten elokuvan, liittämistä TKK:n ja HKKK:n kanssa muodostettavaan innovaatioyliopistoon ei voi pitää todellisista tarpeista johdettuna eikä kulttuurisesti järkevänä vaihtoehtona.

Mikäli OPM päättää toteuttaa Turo Virtasen ehdotuksen mukaisen Helsingin taideyliopiston, elokuvakoulutus on tarkoituksenmukaista liittää sen yhteyteen, omana itsenäisenä koulutusalan.

Onpa elokuvakoulutuksen paikka tulevaisuudessa Taideteollisessa korkeakoulussa tai Helsingin taideyliopistossa, on elokuvalla joka tapauksessa muodostettava omalla identiteetillä toimiva koulutusala, taiteen muiden koulutusalojen tapaan.

Vain näin voidaan vihdoinkin turvata elokuvakoulutukselle tehtävä ja asema sen omista lähtökohdista, erillistä elokuvayliopistoa perustamatta.

Mikäli tähän vaihtoehtoon päädytään, uudistusta toteutettaessa ELO:n nykyiset tehtävät tulee jakaa niin, että näyttämölavastus sijoitetaan taideyliopiston teatterisektoriin. LUME-keskuksen valtakunnallista tehtävää uudelleen muotoiltaessa näyttämölavastuksen ja TeaK / VÄS:n asema pitää myös selvittää (Väisänen-Lahti).

Moderni elokuvakoulutus tarvitsee joka tapauksessa elokuva- ja tv-lavastuksen MA-ohjelman. Digitaalisten laitteistojen kehitys on eriyttämässä elokuva- ja tv-lavastuksen myös ammattikentällä erilliseksi näyttämölavastuksesta siten, että jako on myös taiteellisesti ja opetuksellisesti perusteltua, vaikka myös tulevaisuudessa kannattaa koko joukko lavastuksen perusopetusta toteuttaa yhdessä.

LUME:n tilat ja laitteet soveltuvat jatkossakin hyvin sekä elokuvan että teatterin lavastuskoulutuksen ja -tutkimuksen sijoituspaikaksi.

Helsingin taideyliopiston kaltaisessa kokonaisuudessa, elokuvan ja teatterin paikat imaginäärisessä mallissa olisivat joka tapauksessa vierekkäisinä sektoreina ja lavastusopetukset sijoittuisivat sektoreiden rajapinnalle, molempien osapuolten hyödyksi.

Elokuvan yliopistollisen koulutuksen muuttaminen valtakunnalliseksi MA-koulutukseksi ja tutkimukseksi on mahdollista jo ELO:n nykyisellä taito- ja resurssitasolla.

Uudistusta toteutettaessa hyvin tärkeää on määrittää sekä BA-tasolle että MA-tasolle selkeät valtakunnalliset normit. ELO:n opettajakunnassa elää sitkeä ennakkoluulo AMK-koulujen opetusta kohtaan.

Uudistuksen yhteydessä on AMK:iden opetuksen laatu varmistettava siten, että erikoistumisesta ja alueellisista erityispiirteistä huolimatta valtakunnalliseen yliopistolliseen MA-koulutukseen hyväksytyjen AMK:ssa saama BA-koulutus luo vankan yhteisen perustason maisteriohjelmalle. Uudistus vaatii tietenkin myös ELO:lta uudistumista.

Kun LUME-keskuksesta muodostetaan valtakunnallinen elokuvakoulutuksen tukijärjestelmä ja kun Helsingissä toimivien AMK:iden elokuvakoulutusten kehittäminen osaksi kokonaisuutta ja niiden erikoistuminen toteutetaan, on nykyisille koulutusyksiköille suunnattujen resurssien yhteinen taso riittävä vastaamaan siihen koulutustarpeeseen, joka uudistuksen ensi vaiheessa voidaan valtakunnallisestikin määrittää.

6.1.5 Tutkimus ja jatkokoulutus

Yliopiston toimintaan kuuluu tutkimuksen harjoittaminen ja mahdollisuus jatkotutkintojen suorittamiseen. Taideyliopistoissa on päädytty erilaisiin tutkimusmalleihin. Taideteollisessa korkeakoulussa jossa elokuvakoulutus nyt on, vaaditaan väitöstyöltä tieteellistä osiota, toisin

kuin muissa akateemisissa taidekouluissa, Teatterikorkeakoulussa, Kuvataideakatemiassa ja Sibelius-akatemiassa.

Näyttää ilmeiseltä, että elokuvan tekemisen tutkimus voisi kehittyä nykyistä nopeammin, mikäli tutkimuksen ehdot olisivat nykyistä joustavammalla ja paremmin johdettavissa elokuvataiteesta itsestään.

Tässä tarkoitettua tutkimusta ei pidä sotkea elokuvatutkimukseen, jota harjoitetaan tiedeyliopistoissa, tavallisesti niiden teatteritieteen laitoksilla tms.

Elokuvatutkimus kohdistuu valmiiden elokuvien ja niiden vaikutuksen, reseption tutkimiseen. Tässä tarkoitetaan elokuvan tekemisen ja sen ilmaisukeinojen tutkimista.

Edelleenkin Suomi voi olla elokuvan tekemisen tutkimuksen tiennäyttäjiä, mikäli elokuvataiteen tutkimuksen puitteet nopeasti määritellään elokuvan omilla ehdoilla eikä sille yritetä sovittaa sitä tieteellistä pakkopaitaa, joka näyttää vierottavan jatko-opiskelijoita.

Elokuvataiteen tutkimukselle on suuri tarve. Tämä koskee sekä perustutkimusta elokuvataiteen keinoista, estetiikasta ja tekniikasta alkaen, että myös erittäin vahvaa kasvupotentiaalia omaavaa monitaiteellista ja tulevaisuusulottuvaa tutkimusta tutkimuskentän toisella laidalla.

Elokuvataiteen tutkimus on osana uudistusta pantava sellaiseen kuntoon, että uudistuneen koulutusjärjestelmän vaatima opettajien ja tutkijoiden ammattikunta saa asianmukaisen yliopistokoulutuksen.

6.1.6 Yhteismitallisuus ja standardit

Elokuvakoulutuksen standardisointi, tai homogenisointi, suoritetaan koulutusalan sisällä omatoimisesti ja valtakunnallisesti.

Kun elokuvakoulutusta tarkastellaan valtakunnallisena tai kansallisena koulutusalan ja päätetään että AMK:t huolehtivat BA-tasosta ja yliopisto MA-tasosta, tulee yhdessä määritellä ne perusvalmiudet, joilla AMK-koulutus tuottaa vaatimustason, jolla pyritään yliopiston elokuvakouluun, MA-tasolle.

Jo nykyisellään ELO:n akateeminen opetus jakautuu seitsemään elokuvan pääaineeseen, jotka toimivat koulutuskokonaisuudessa autonomisina, kukin oman taiteensa, tai pääaineensa, sisäisillä ehdoilla. On helppoa ymmärtää, että ääntä koulutetaan äänittämisen ehdoilla ja kuvaa kuvaamisen ehdoilla.

Tästä huolimatta eri ammatteihin johtavan koulutuksen tutkinnolliset ja akateemiset normit on voitu määrittää ETO / ELO:n omilla toimilla ja koulutuksen kokonaisuuden ehdoilla. Täysin yhtä luontevaa on toteuttaa uudistus valtakunnallisena ja elokuvan koulutusalaan koskevana, vaikka uudistus toteutetaan duaalimallin olosuhteissa ja valtakunnallisesti hajautetussa koulutusympäristössä.

Mikäli AMK-elokuvakoulut päättävät ”täyden paletin” sijasta erikoistua tai profiloitua ja säästää resurssejaan toimimalla yhteistyössä toisen tai toisten AMK-yksiköiden kanssa, vaatimustason määrittäminen tapahtuu käytännössä yhtä luontevasti.

Koulutuksen läpikäyneet ja ammattiin valmistuvat toimivat yksilötaiteilijoina tai -tuottajina työtehtävissä, joissa valmistetaan kollektiivinen taideteos, joten yhteinen peruskoulutus, yhdessä tekeminen ja ammattien keskinäinen kunnioitus ovat sisäänrakennettuja arvoja sekä ammattikentässä että koulutuksessa.

Vaikka Suomen elokuvakoulut -konsortio onkin toiminut esimerkillisesti elokuvakoulujen yhteistyöelimenä, sen tehtävänä ei tähän mennessä ole ollut laatia sellaista akateemista mallia, jolla elokuvan kunkin ammattisektorin koulutusala olisi arvioitu ja järjestetty kokonaisuudeksi. Käytännön kokemus on osoittanut, että AMK:ista tulee kirjavin perustiedoin varustettuja pyrkijöitä ELO:n BA-MA-ohjelmaan.

Jos jopa AMK:n elokuvakouluista valmistuneita pyrkii yliopistoon aloittaakseen opiskelunsa jälleen alusta ELO:n opiskelijoina, koko nykyjärjestelmän toimivuutta ja tehokkuutta on syytä epäillä ja tilanne tulee pikaisesti korjata.

Koska elokuvan ammattikunnat ovat hyvin pieniä ja kaikki kollegat tuntevat toisensa – ja ovat myös usein toistensa kouluttamia – järjestelmää on helppoa kehittää sellaiseksi, että standardisointi tarpeellisessa määrin toteutuu ”itsestään”.

Väite siitä, että yliopistollista elokuvakoulutusta ei voisi muuttaa pelkäksi MA-ohjelmaksi, koska se joutuisi keskittymään väärän opetuksen korjaamiseen, sisältää muutosvastarintaa ja ennakkoluuloja, jotka pitää uudistuksella karsia.

Koska ammattikorkeakoulujen opetusohjelmat ja -sisällöt on (tietenkin) johdettu suoraan elokuvan ja television ammattitodellisuudesta, ne ovat todellisuudessa paljon yhtenäisempiä, kuin niiden ympärille muodostetut rakenteet ja niitä määrittävät nimikkeet ym.

Parhaat elokuvakoulut käyttävät tavallisia ammattinimikkeitä myös kuvaamaan kurssisisältöjä. Pelkästään tällainen tekninen uudistus loisi käytännön yhteistyölle ja kokonaisuudistukselle nykyistä paremmat edellytykset.

Mikäli elokuvakoulutuksessa yhtenä päätoimijana on yliopisto, on sen jo sen akateemisen vastuun perusteella voitava toimia siten, että valtakunnallinen yhdenvertaisuus toteutuu koulutusalan sisällä ja myös alueiden kesken.

Ei voi olla edes vaikeaa nykyisessä verkottuneessa korkeakouluyhteisössä ja nykyisillä teknisillä- ja osaamisresursseilla toimien päättää normeista ja säännöistä, joiden avulla ammattikorkeakoulujen ja yliopiston elokuvakoulutus järjestetään yhdeksi valtakunnalliseksi ja kansalliseksi kokonaisuudeksi, alueellisesta hajaannuksesta huolimatta.

Taiteena elokuva on aina ottanut käyttöönsä tekniikan uusimmat sovellutukset, sitä traditiota on hyödynnettävä uudistuksen toteuttamiseksi.

6.1.7 Suomen elokuvakoulu

Mikäli uudistuksen jälkeen saa kuvan, että elokuvakoulutus Suomessa on laajan maan, pienen kielialueen ja niukan väestöpohjan vuoksi järjestetty verkottumisen periaatteella siten, että maan kaikilta kolkilta tuleville elokuvallisesti lahjakkaimmille nuorille taataan mahdollisuus saada eurooppalaisen mittapuun mukaan sisällöltään ja resursseiltaan korkeatasoinen, yhdenvertainen koulutus elokuvataiteen ja tuotannon huippuammatteihin, olemme onnistuneet uudistuksessa.

Tämän uudistuksen toteutuksen pitää näyttää kansalliselta elokuvakoululta, joka toimii monissa osoitteissa mutta työskentelee suomalaisen kulttuurin ja sen kansainvälisen kilpailukyvyyn takaamiseksi hyvin järjestetyn yhteistyömallin mukaan.

Uudistus edellyttää koko verkostossa sellaisten perustaitojen opettamista kaikille, jotka voidaan tunnistaa yhteismitallisiksi käytännön tilanteissa opiskelijan opintojen edetessä vaativammille tasoille. Elokuvan perusopetus on myös integroitava osaksi peruskoulutusta – on jo aika että koululaitoskin ottaa liikkuvan kuvan mahdollisuudet vakavasti osaksi opetustaan.

Elokuvalle on luotava samanlainen perusvalmiuksien taso, kuin äidinkielellä, musiikilla ja taideaineilla on taideyliopistoihin pyrkijöille.

Hyvä esimerkki mittavasta resurssista, jota ei nykyjärjestelmässä ole pystytty kunnolla hyödyntämään on elokuvan historia.

6.1.8 Lihaa leikkaamalla, laadusta tinkimättä

Uudistusta ei siis runnata ylhäältä annettuna eikä yliopiston (ELO) oppituolien sanelemana. Se toteutetaan yhteistoimin ja siten että jokainen toimija saa uudistuksesta selvää toiminnallis-taloudellista hyötyä. Uudistus on tässä esityksessä rajattu konsortio-kouluihin, mutta kriittinen tarkastelu on ulotettava elokuvan ja television koko koulutuskenttään.

Arviot siitä, että elokuva ja tv-alalle tarvitaan poistuman korvaamiseksi vuosittain n. 100 uutta, koulutettua osaajaa (Raittila), on otettava vakavasti, ja myös koulutuksen kokonaisvolyymin normiksi.

Elokuva-alalla puhutaan yleisesti ”*päänimikkeistä*”. Näitä ovat elokuvaohjaaja, elokuvaaja, elokuvaleikkaaja jne. Päänimikkeen työtä tekevät huippuosaajat, taiteilijat jotka edelleen pääsääntöisesti valikoituvat pitkien näytelmäelokuvien tekijöiksi elokuvatuotannon eri ammatteihin. Tuotanto- ja jakelutekniikan kehitys – mihin suuntaa tahansa! – ei tule vaikuttamaan dramaattisesti tähän, koska kyse on sisällön tuottajista, siis tarinan kertojista tai ”*tarinan muotoilijoista*”, joiden työn sisältöön eivät koneet tulevaisuudessakaan vaikuta.

ELO kouluttaa vuosittain elokuva-alan ”*päänimikkeisiin*” n. 25 kpl MA-taiteilijoita ja -tuottajia. Määrää voi pitää sopivana tulevaisuudessakin.

AMK-elokuvakoulujen pitäisi siis tuottaa vuosittain n. 100 BA-tutkintoa, joista 25 % voisi edetä erillisen valintaprosessin kautta MA-koulutukseen yliopistoon ja loput työllistyisivät alueellisesti / paikallisesti, tai ”*päänimikkeitä*” tukeviin ammatteihin (apulaisohjaaja, apulaisäänittäjä ym.), sekä mahdollisesti AMK:iden muuttuneen roolin mukaisiin ammatti-, opetus- ja tukitehtäviin omalla koulutuspaikkakunnallaan.

Korkeatasoisen elokuvakoulutuksen järjestämiseksi Suomessa olisi muodostettavan elokuvataiteen koulutusalan AMK-elokuvakoulujen vuosittaista kokonaisopiskelijamäärää dramaattisesti vähennettävä.

Konsortion AMK-elokuvakoulujen osalta aloituspaikkamäärän supistus on luokkaa 50 %, mutta samalla on tarkistettava myös konsortion ulkopuolisen ja toisen asteen elokuva- ja tv-opetuksen volyymi, nimikkeet ja tutkinnot. Kukaan ei pysty tällä hetkellä ilmoittamaan niiden aloituspakkojen lukumäärää, joiden opiskelijat elokuvan, television ja niitä lähellä olevien koulutussuuntien opiskelijoina pitävät itseään elokuvaopiskelijoina, mutta määrä on useita satoja (eräs Arcadan lehtori yritti selvittää asiaa muutama vuosi sitten ja

sai luvuksi yli 700). Määrällisen ylikoulutuksen vaaroista varoittaa myös Raittila omassa selvityksessään.

Kyse on siis erittäin suuresta ja vaarallisesta kuplasta, joka vaikuttaa koulutuksen eri tasoilla ja eri sektoreilla mm. siksi että nykyisistä kirjavista nimikkeistä ja sekavista kokonaisuuksista tuskin kukaan pystyy asiaa yksiselitteisesti selvittämään. Raittilan raportti on tois-
taiseksi kattavin yritys, mutta sekin jättää elokuva- ja tv-opetuksen lähelle marginaaliaan.

Aloituspaikkamääriä onkin uskallettava dramaattisesti leikata ja tämä leikkaus on ehdottomasti ja joka tapauksessa pikaisesti toteutettava, koska nykyiset koulutuspaikkamäärät johtavat suuriin vääristymiin elokuvatuotannoissa (mm. ilmaisia mutta ammattitaidottomia harjoittelijoita), työvoimatilastoissa ja todennäköisesti lopulta myös hoivasektorilla.

Opiskelijapaikkamäärän supistaminen todellisen koulutustarpeen mukaiseksi ei kuitenkaan saa tapahtua siten, että AMK:iden budjetteja mekaanisesti leikataan pääluvun supistusten mukaisesti. Jos niin tehdään, romutetaan uudistuksen perustus.

Tämän uudistuksen toinen päälause onkin se, että veronmaksaja on jo sijoittanut riittävästi varoja kansallisen, kansainvälisesti kilpailukykyisen ja taiteellisesti korkeatasoisen elokuvatuotannon turvaamiseksi annettavan elokuvakoulutuksen järjestämiseen. Näiden rahojen käyttö sellaisella tavalla, että niistä tulee paras mahdollinen tulos, vasta takaa sijoituksen mielekkyyden.

Mikäli AMK-verkkoa luotaessa on tehty virheinvestointeja, ne eivät poistu toistamalla virhe uudelleen. On hyväksyttävä se tosiasia, että raha on jo sijoitettu, nyt on pyrittävä käyttämään se mahdollisimman hyvän tuloksen tuottamiseen.

Tämä merkitsee kaikessa elokuvakoulutuksessa, myös ammattikorkeakouluissa, tuntu-
van yksikköhintojen korotuksen hyväksymistä. Laitekannan ym. päivittämistarpeiden lisääntyessä on tietenkin erikseen tarkkaan harkittava jokainen toimenpide uuden tilanteen vaatimalla tavalla.

6.1.9 Erikoistuminen

Valtakunnallisesti standardoidun elokuvakoulutuksen toteuttaminen merkitsee sitä, että kaikissa elokuvakoulutuksen ammattikorkeakouluissa on oltava verrannollista perusvalmiuksien opetusta MA-opintoihin valmentumiseksi. Tämä ei kuitenkaan sulje pois yksikköjen erikoistumisen mahdollisuutta.

Jos Turun Taideakatemian elokuvakoulu päättäisi erikoistua animaatioon (jota voi suositella), on sille annettava siihen mahdollisuus ja sitä on tuettava kokonaisuuden toimenpiteillä. Animaation tekijät tarvitsevat kaikkia elokuvan perusaineita, joten tietty yhteismitallisuus myös MA-koulutusta varten joka tapauksessa toteutuisi animaationkin BA-koulutuksessa.

Animaatio on elokuvassa hyvin erityislaatuinen laji. Suomen kokoisessa maassa sen koulutus kannattaa keskittää yhteen yksikköön. Tässä tapauksessa yksikköjen välinen ”*taiteellinen kilpailu*” on hajottamista ja puhdasta tuhlausta. Taiteenlajina animaatioelokuva ”*matkustaa*” (rikkoo kielimuurin) paljon helpommin kuin esimerkiksi enemmän kieleen sidottu fiktioelokuva. Animaation kilpailuympäristö on lähtökohdaltaan kansainvälinen, joten yhden koulutuspaikan kunnollisella toteuttamisella ei aiheutettaisi monopolisoitumista usein seuraavaa vääristymää.

Turun Taideakatemian animaatioelokuvien menestys kansainvälisillä festivaaleilla on jo tehnyt Turusta Suomen animaatiokaupungin. Tämä on saavutettu voitto, jota ei kannata

heittää pois sirpaloimalla animaation koulutusta useampaan yksikköön. Turun Taideakatemian tulee itse arvioida, mistä se luopuu tai minkä koulutuksen tai tuotantotoiminnan se toteuttaa yhdessä jonkun muun yksikön kanssa vahvistaakseen myös itse animaatiota, mikäli se päättää erikoistumista lisätä. Myöskin animaation MA-koulutuksen järjestäminen vaatii luovaa yhteistyötä yliopiston kanssa.

Samalla periaatteella joku muu AMK voisi erikoistua elokuvaukseen, ääneen tai post productioniin: kaikille ammattialoille on joka tapauksessa oltava yliopistossa oma MA-ohjelma, joka vaatii osoitettua erityislahjakkuutta ja elokuvaajan valmiuksia jo BA-tasolla, siis ammattikorkeakoulussa.

6.1.10 Konsortio elokuvakoulutuksen neuvottelukunnaksi

Elokuvakoulutusta ei siis voi muotoilla valtakunnalliseksi ohjelmaksi eikä kokonaisvaltaisesti uudistaa siten, että nykyisistä resursseista leikattaisiin mitään.

OPM:n ym. päätöksillä elokuvakoulutuksella annettua resurssia on voitava pitää pienen taiteenalan "*saavutettuna etuna*" jonka on säilyttävä, jos elokuvan koulutusala pystyy itse toteuttamaan sellaisen uudistuksen, joka takaa todella korkeatasoisen koulutuksen.

Mikäli päätetään "Suomen elokuvakoulu" -tyyppisen valtakunnallisen uudistuksen toteuttamisesta ja sen kytkemisestä osaksi yliopistolaitoksen uudelleenorganisointia, on oltava tarkkana ettei rakenneta uusia jännitteitä.

AMK:t ja yliopistot on erotettu hallinnollisesti kahdeksi järjestelmäksi. Ymmärrän hyvin, että esittämäni uudistus toteutettavaksi yli tuon osittain keinotekoisen rajan voi herättää epäluuloja. Korostan, että elokuvan määrittelemine omaksi koulutusalakseen ja uudistusvastuun antaminen sille itselleen vain voi taata tämän uudistuksen onnistumisen.

Vaikka MA-ohjelma sijoitetaan yliopistoon, järjestelmää ei pidä luoda siten, että yliopisto toimii elokuvan koulutusalan "*mestarina*". Vuosia jatkunut, hyvin toiminut yhteistyö elokuva-alan ammattikorkeakoulujen ja ELO:n välillä on perustunut tasavertaisuuteen ja todelliseen, avoimeen keskusteluun yhteisen koulutusalan hankkeista ja ongelmista.

Malli on toiminut niin hyvin, että opetusministerikin (Tuula Haatainen) on kiittänyt elokuva-alaa tästä kokeilusta. OPM:n kannattaisikin harkita, että konsortion, jolla ei tällä hetkellä ole "*kovaa*" virallista statusta, työskentelyä kehitettäisiin ja vakiinnutettaisiin siten, että se voisi toimia valtakunnallisena ohjauselimenä koulutusalan kehittämisessä.

Ehdotan, että Suomen Elokuvakoulut -konsortion toiminta vakiinnutetaan erikseen päätettävällä tavalla OPM:n elimeksi tai OPM:n valvomaksi elimeksi, esimerkiksi Elokuvakoulutuksen neuvottelukunnaksi, joka noudattaa samoja demokraattisen päätöksenteon periaatteita, joiden linjoilla konsortion työ on ollut sujuvaa ja tuloksellista, ja jolle laaditaan sellainen tehtävä ja vastuu että se voi vastata uudistuksen toteuttamisesta ja myös elokuvakoulutuksen suuntaviivoista ja laadunvalvonnasta uudistuksen toteuduttua.

7 Uudistusehdotuksen tiivistelmä

Suomi ansaitsee ja suomalainen kieli- ja kulttuurialue tarvitsee niin korkeatasoisen elokuvakoulutuksen kuin on mahdollista järjestää.

Naapurimaissa, Tanskassa, Norjassa ja myös Ruotsissa ongelma on ratkaistu panostamalla keskitetysti yhteen elokuvakouluun niin mittavat resurssit, että se voi toimia valtakunnallisesti ja myös yhteistyössä oman maan elokuvateollisuuden kanssa.

Kansainvälinen menestys on ollut merkittävää ja kansallisesti maat pystyvät hyödyntämään sijoituksen merkittävänä kulttuurivientinä.

Suomessa on AMK-verkkoa rakennettaessa aiheutettu tilanne, jossa meillä on enemmän elokuvakouluyksiköjä kuin kymmenen kertaa suuremmassa Englannissa. Ne on myös sijoitettu hajalleen ympäri valtakuntaa.

AMK-verkkoon on sijoitettu mittavia laite- ym. resursseja ja myös sen oppilaspaikkamäärät ovat päässeet paisumaan moninkertaisesti suuremmiksi, kuin elokuva- ja tv-alan työvoimatarve vaatisi tai AMK:iden koulutusresurssit pystyvät suorittamaan.

Ajattelemalla elokuvakoulutusta valtakunnallisena koulutusalan ja myös määrittelemällä se omaksi koulutusalakseen maantieteellisestä hajaannuksesta huolimatta, voidaan nykyiseen yhteiskunnan infrastruktuuriin tukeutumalla toteuttaa uudistus, jolla luodaan ”Suomen elokuvakoulu” siten, että se hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla jo tehdyt materiaaliset, henkiset ja kulttuuriset sijoitukset.

Uudistus edellyttää viisautta tarkastella suppeaa ja erikoista koulutusalaan yhtenä kokonaisuutena, ja edellyttää että suunnitelma voidaan laatia joustavasti uudistettavan yliopistolaitoksen ja olemassa olevan ammattikorkeakouluverkon puitteissa, niiden omista koulutuslähtökohdista.

Uudistus on pääosin toteutettavissa jo tehdyn resursoinnin varassa. Uudistus tulee vaikuttamaan ratkaisevasti – ja tervehdyttävästi – opiskelijamääriin ja yksikköhintoihin. Toisaalta, kukaan ei halua joutua siihen tilanteeseen, johon nykyinen järjestelmä jo varsin pian voi johtaa.

Uudistus ei edellytä dramaattisia nopeita supistuksia henkilöstössä eikä yksiköiden lopettamisia, vaan perustuu opetuksen intensiteetin kohottamiseen, opiskelijan todellisten koulutusresurssien korjaamiseen kansainvälisten standardien tasolle ja koko koulutusalan järjeistämiseen todellista työvoimatarvetta vastaavaksi ja korkeakoulutasoisen elokuvakoulutuksen laadun merkittävään parantamiseen.

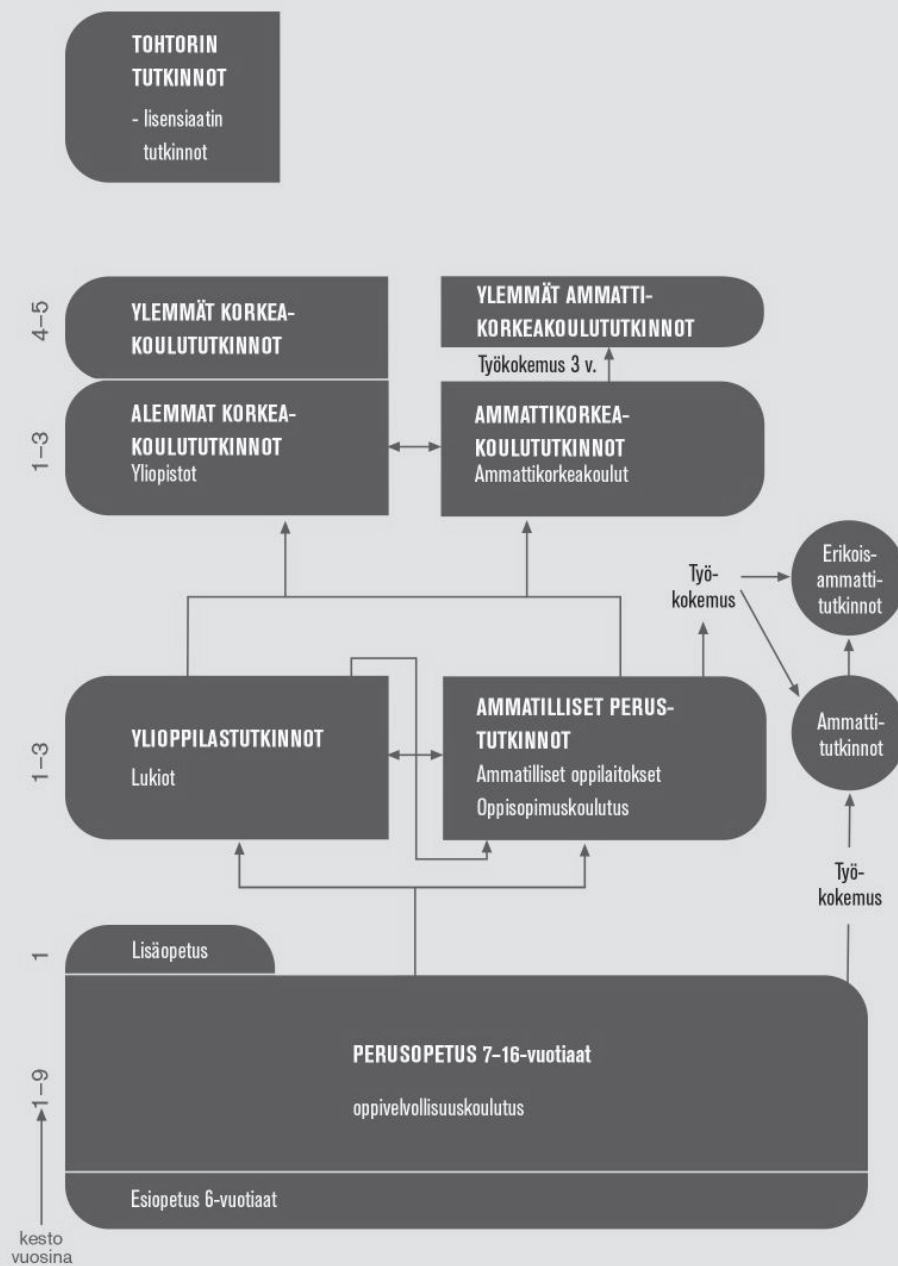
On tunnustettava elokuvakoulutuksen erityisluonne – erittäin pienet ryhmäkoot, erittäin kalliit menetit ja laitteet – ja voitava toimia sen aiheuttamien korkeiden yksikkökustannusten mukaisesti. Elokuvakoulutusta ei saa alistaa muiden koulutusalojen yksikköhinnoille, ei AMK:issa eikä taideyliopistoissa.

Uudistus on voitava toteuttaa joustavasti, yksiköiden profiilit, vahvuudet, omat suunnitelmat ja toivomukset, sekä jo tehdyt ratkaisut huomioon ottaen.

Uudistusta toteutettaessa on myös muistettava, että elokuvakoulun tehtävänä on myös kehittää elokuvateollisuuden konventioita ja tekijöitä paremmiksi, ei pelkästään tuottaa tilauksesta opiskelijoita nykyiseen tuotantoympäristöön.

Elokuvalla on luotava sellainen joustava valtakunnallinen ja kansallinen koulutuskokonaisuus, joka alati reagoi muuttuviin olosuhteisiin ja on valmis myös itse muuttumaan. Tästä huolimatta – ja juuri tämän vuoksi! – uudistus on toteutettava tiiviissä yhteistyössä elokuva-alan ja elokuvan kulttuurialan kanssa.

SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

Nimikkeet ja sisällöt ammattikorkeakouluissa

Tarkasteltaessa ja verrattaessa ammattikorkeakoulujen elokuva- ja mediaopetuksen opetus-suunnitelmia (liitteenä) voi havaita, että koulutus on sisällön ja rakenteen osalta jo nyt järjestetty melko yhdenmukaisella tavalla.

Koulutus noudattelee vakiintunutta taideopetuksen ja elokuvaopetuksen kaavaa. Tämä johtuu osaltaan siitä, että vuorovaikutus alalla on tiivistä ja että suurella osalla nykyistä opettajakuntaa on sama tai hyvin samantapainen oma koulutustausta, Taideteollisen korkeakoulun elokuvakoulutus, Teatterikorkeakoulu tai YLE:n ammattiopistossa saatu koulutus.

Sen sijaan nimikkeistössä vallitsee kirjavuutta, joka johtuneen paikallisista olosuhteista ja kulttuureista. Näyttää myös siltä, että resurssipoliittisista syistä on kannattanut keksiä ”trendikkäitä” uusia otsikoita sellaisillekin kokonaisuuksille, joita edelleen parhaissakin elokuvakouluissa kutsutaan niiden vanhoilla yksinkertaisilla nimillä, jotka juontuvat suoraan elokuva- ja tv-alan ammattiteistä.

Uudistusta toteutettaessa sekä koulutuksen sisältö että nimikkeistö on otettava valtakunnalliseen tarkasteluun. Nimikkeet trivialisiteettina eivät saa olla luomassa epäselvyyttä tai ennakkoluuloja. Myöskin opintokokonaisuuksien volyymit ja opetuksen sisällöt näyttäisivät olevan verrattavissa ja standardisoitavissa, kun niin vain päätetään.

Vaikka tämä näyttääkin vähäpätöiseltä asialta, perimmältään on kysymys opiskelijan oikeusturvasta, hänen mahdollisuudestaan suunnitella tulevaisuuttaan ja valita opiskelunsa edellytykset oikein.

Uudistuksen onnistumiselle ratkaisevaa on, että rohjetaan päättää elokuvakoulutukselle sellainen kansallinen nimikkeiden, metodien ja sisältöjen normisto, joka pätee alueellisista ja kulttuurisista eroista huolimatta koko valtakunnassa, ja noudattaa myös eurooppalaisia koulutuksen normeja.

Viime vuosina, jolloin mm. Bolognan prosessi on aiheuttanut turbulenssia taidekoulutuksen järjestämisessä useissa maissa, elokuvakoulutus on runsaan kansainvälisen kanssakäymisen vuoksi alkanut itse noudattaa monia yhteismitallisia käytäntöjä. Tästä trendistä ei kannata sanoutua irti.

Suomen kaksikielisyys on otettava myös huomioon. Ruotsikielisen opetuksen normistoa uudistettaessa on syytä huomioida skandinaavisten veljeskoulujen sisällöt ja nimitykset.

Pyramidi-malli; Elokvakoulutuksen kaavamainen esitys

5. vuosi

Opiskelijan kypsyyteen valmistautuminen, kypsyyden osoittaminen. Tulevaisuuden kohtaaminen päänimikkeen mukaisessa roolissa MA-lopputyöelokuvassa. Valmistuminen ammattiin, MA-tutkinto.

4. vuosi

Syventäviä opintoja elokuvan historiasta, teoriasta ym. Oman ilmaisuvälineen ja henkilökohtaisen tyylin haltuunotto. MA-lopputyön prosessin aloittaminen. Opiskelijan oman itsensä kohtaaminen, tekijyyden ymmärtäminen harjoituselokuvien ym. avulla. Valmistumiseen valmistautuminen.

Välitutkinto BA Osallistuminen MA-valintaan

3. vuosi

Opiskelija perehtyy oman tekijyytensä välineisiin ja ehtoihin, sekä oppii oman tyylin ja tekniikan vuorovaikutussuhteen. Opiskelija oppii oman ammattinsa ehdot syventämällä kokemustaan suoriutuessaan valvotusti ja ohjatusti taiteellisesti vastuullisesta tehtävästä BA-elokuvatuotannossa.

Opiskelija kohtaa yleisön.

2. vuosi

Opiskelija perehtyy elokuvan tekniikan ehtoihin ja rutiineihin. Hän oppii oivaltamaan ihmisen ja tarinan suhteen ja perehtyy elokuvan historiaan. Hän oppii ryhmätyön alkeet harjoituksissa, joissa roolit vaihtuvat tuotannon aikana.

1. vuosi

Opiskelija perehtyy elokuvataiteen ja elokuvantekemisen "alkuaineisiin", perinteisiin ja oppii elokuvaopiskelun perustaidot. Hän kohtaa elokuvan tuotantovälineet ja osallistuu ensimmäisen harjoituselokuvansa tekemiseen.

Elokvataidelukio

Peter von Bagh ja elokuvan historia

Taideteollisen korkeakoulun Elokuvataiteen ja lavastustaiteen osastolla toimii elokuvahistorian professorina valtiotieteen tohtori Peter von Bagh. von Bagh on koko maailmassa kunnioitettu ja arvostettu alansa asiantuntija, tunnettu elokuvakerholiikkeen ja -arkistotoiminnan pioneeri, tutkija, kirjailija ja dokumenttien ohjaaja.

Professori von Baghin virkakautta on jäljellä noin neljä vuotta ennen pakollista eläkeikää.

Elokuvan historiaa on yritetty turhaan saada osaksi Taideteollisen korkeakoulun perusopetusta, taidehistorian rinnalle – toimiihan TaiK:ssa ELO:n lisäksi useita ”mediaosastoja” (esim. Valokuvaus ja Medialaboratorio), joiden opiskelijoille liikkuvan kuvan historiasta olisi yleissivistyksen lisäksi hyötyä. TaiK:ssa myös koulutetaan taideaineiden opettajat koko valtakunta varten. He eivät voi toimia ammatissaan sokeina elokuvan ja median historialle.

Ainutkertaisen elokuvahistorian professuurin todellinen vaikutus suomalaisen kulttuurin rakentamiseen näyttääkin jäävän toteutumatta, lukuunottamatta sitä arvokasta valistus- ja opetustyötä jota professori von Bagh tekee lähinnä Yleisradion kanavia käyttäen, suosituilla ohjelmillaan.

Vaikka professori von Bagh on valtakunnallinen ja kansainvälinen huippuasiantuntija, ei hänen virkaansa TaiK:ssa voi edellyttää sisältyvän toimimista elokuvahistorian ”matkasaarnaajana” myös seitsemässä valtakunnan eri kulmille sirotellussa ammattikorkeakoulussa.

Kuten aiemmin totesin, elokuva on taiteista se, joka on aina omaksunut uuden teknologian välittömästi käyttöönsä, usein jopa vauhdittanut tekniikan kehitystä taiteellisista tarpeistaan käsin (*esim. zoom-objektiivi*). Elokuvakoulut kaikkialla toimivat tietenkin saman periaatteen mukaisesti, resurssimahdollisuutensa huomioiden.

Niissä suomalaisissa elokuvakoulutuksen yksiköissä, joita tämä selvitys ja uudistus suunnitelma koskee, on jo nyt vakiovarusteena kaikki se tekniikka, jolla elokuvan historian opetus voitaisiin verkottamalla valtakunnallistaa, vaikka välittömästi.

Mikäli AMK-verkon nimikkeet ja opetussisällöt koordinoitaisiin ja osana BA-koulutusvelvoitteen toteuttamista, yhteistyön mahdollistamiseksi käytännön tasolla myös lukujärjestykset synkronoitaisiin, olisi täysin mahdollista opettaa elokuvan historiaa valtakunnallisena oppi- ja tutkintokokonaisuutena nykyisellä tekniikalla.

Luennot toteutettaisiin konferenssitekniikalla, käyttäen opetustiloina koulujen elokuvateattereita ja kuvaamalla luento-opetus ”livenä” samanlaisessa tilassa. Yhteys muodostettaisiin kaksisuuntaisena, jolloin myös keskustelu olisi mahdollista, opetustilanteen luonteen vaatimalla tavalla.

Koska elokuvahistorian koulutuskokonaisuuteen kuuluu runsaasti elokuvien katseluita, elokuvat esitettäisiin joko DVD-muodossa, tai pian jo keskitetysti verkkoa hyväksi käyttäen. Joka tapauksessa samanaikaisesti jokaisessa koulussa.

Katselujen välillä tai jälkeen, käytettäisiin kaksisuuntaista yhteyttä keskustelujen ja kysymys-vastaus osioiden toteuttamiseen. Ilman että kenenkään tarvitsee ryhtyä matkasaarnaajaksi, alueellinen tasavertaisuus toteutuu, samoin yhteisen korkean standardin mukainen opetus.

Koska LUME-keskuksesta on joka tapauksessa muodostettava valtakunnallinen elokuva-koulutuksen ja -tutkimuksen tukiyksikkö, on tällaisen opetuskokonaisuuden koordinointi ja tekninen toteutus juuri sellaista työtä, joka vihdoinkin mahdollistaa LUME:n studioihin ja laitteisiin tehtyjen investointien maksimaalisen valtakunnallisen hyötykäytön.

Tällä tavalla AMK:t saisivat välitöntä ilmaista lisäarvoa elokuvakoulun verkostollisesta kokonaisvaltaisesta toiminnasta. Voi sanoa, että kaikki tämä olisi ollut mahdollista tehdä jo aiemminkin, mutta LUME:n puutteellinen toimintaresursointi ja jäykät rakenteet ja asenteet ovat tällaisen toiminnan estäneet.

Mikäli LUME:lle halutaan antaa tutkimuksellinen tai kehitysaspekti, se voisi olla tällainen käytännönläheinen opetusmetodien konkreettinen kehittäminen sen sijaan, että viritelään hankkeita joiden tarkoituksena on antaa mediakeskus LUME:lle oman tutkimustoimijan profiili.

Elokuvan historia on esimerkkinä hyvä, koska koko oppiaine kulminoituu yhden professorin elämäntyöhön, mutta samaa ajattelua voi aivan yhtä hyvin soveltaa muiden, teknistenkin oppiaineiden kohdalla. Tämä kaikki tietenkin edellyttää aitoa yhteistyöhalua ja sitä, että elokuvakoulutuksen tukiorganisaatio (LUME ym.) on oikein suunniteltu ja resursoitu.

Elokuvakoulutuksen yhteinen resurssiyksikkö

Elokuvakoulutusyksiköiden verkostoituessa toiminnallisesti valtakunnalliseksi elokuvakouluksi voidaan hajallaan olevia osaamisresursseja hyödyntää aivan uusilla tavoilla. Koulutusjärjestelmän tueksi voidaan perustaa nykyisten yksiköiden sisäisistä resursseista tukipalveluyksikkö, eräänlainen yhteinen ”resurssisäiliö”.

Valtakunnallinen tukipalveluyksikkö toimii siten, että se koostuu eri alojen erikoistuneista osaajista, joiden normaali työ voidaan nähdä organisaatiossa ”vertikaalisena” resurssina. Tarpeen tullen näistä vertikaalisista resursseista muodostetaan ”horisontaalinen” projektiorganisaatio, joka toimii verkottumisen periaatteella.

Näin on jo meneteltykin mm. ”Illumenation” -elokuvafestivaalien järjestelyissä, jotka on jaettu ELO:n ja ammattikorkeakoulujen välillä. Tällöin on myös hyvällä menestyksellä testattu eri yksiköiden opiskelijoiden panosta ja vastuuta projektikokonaisuuden toteuttamisessa.

Tulevaisuudessa järjestelmää voidaan kehittää monipuolisemmaksi ja sitä voidaan käyttää valintaprosessien, yhteistuotantojen, seminaarien, festivaalien ja opetuksenkin järjestämisessä.

Volyymiltaan suomalainen elokuvakoulutus on niin pieni kokonaisuus, että monet tiedotukseen, PR:ään, markkinointiin, rekrytointiin, ulkomaantoimintaan ym. liittyvät tehtävät ja toimet voidaan varsin hyvin toteuttaa luovalla yhteistyöllä, esimerkiksi resurssiyksikössä. Tällainen koulutusyksiköiden yhteinen kapasiteetti myös lähentäisi toimijoita ja toimintoja henkilötasolla ja siten koituisi kokonaisuuden hyväksi. Kyse on viime kädessä tahdosta ja organisoinnista.

Tulevaisuudessa voi nähdä monien verkkoon liittyvien ja virtuaalisten tekniikoiden tulevan yhä tärkeämmiksi myös osana perinteistä elokuvatuotantoa. Kuten aiemmin totesin, myöskin TaiK:n Medialaboratorio on syntynyt alkuperäisen Kamerataiteen osaston perillisenä ja on siten tulevaisuudessakin koulutuksen ja tutkimuksen luonteva yhteistyökumppani.

Kansallisen elokuvakoulun suoranainen velvollisuus onkin järjestää yhteistyönsä uuden median koulutuksen kanssa siten, että heidän taitotietoaan voidaan käyttää hyväksi opiskelun sisältöjen ja harjoitustöiden ohella kokonaisuuden järjestämiseksi modernilla verkottuneella ja itseään päivittävällä tavalla.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-302-6

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet
PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)
00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet
puhelin / telefon (09) 7010 2363
faksi / fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi